

PROF. DR. İSA SAĞBAŞ:
Üretim, paylaşımın
önce gelir

RÖPORTAJ: YAHYA AYYILDIZ

Türkiye’de
vergi adaleti

ÖZALP KILIÇ

İGİAD Bülten

TÜRKİYE İKTİSADİ GİRİŞİM VE İŞ AHLAKI DERNEĞİ

YIL: 19 • SAYI: 52 • EYLÜL 2021

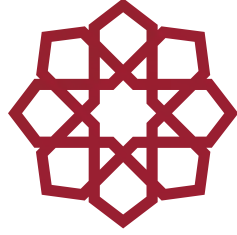
Sosyal eşitsizlik ve vergi adaleti

Bursa Uludağ Üniversitesi'ne akademik ziyaret

Üyelerimiz aileleriyle birlikte kahvaltıda buluştu

**TÜRKİYE
İŞ AHLAKI
ZİRVESİ '21**

ZOR ZAMANDA İŞ AHLAKININ ÖNEMİ

13 KASIM 2021 • GRAND CEVAHİR-İSTANBUL

www.isahlakizirvesi.com

@isahlaki

#isahlakizirvesi21

AYHAN KARAHAN
İGIAD Yönetim Kurulu Başkanı

TÜRKİYE İKTİSADİ GİRİŞİM VE İŞ AHLAKI DERNEĞİ
TURKISH ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS ETHICS ASSOCIATION

YIL: 19 • SAYI: 52 • EYLÜL 2021

İGIAD Adına Sahibi

Ayhan Karahan

Genel Yayın Yönetmeni

Ömer Bedrettin Çiçek

Editör

Yahya Ayyıldız

Yayın Kurulu

Ahmet Akın
Ali Hasan Kılıç
Cafer Albayrak
Davut Güler
İzzet Demir
M. Fatih Kıratlı
M. Mürsel Çiçek
M. Sait Bozik
Mehmet Aktaş
Mehmet Bulayır
Muharrem Balcı
Murat Ustaoglu
Musa Bıçkioğlu
Sinan Polat

Yayına Hazırlık

İGIAD Eğitim ve Araştırma
Komisyonu

Grafik Tasarım

Fokus Tasarım

Baskı ve Cilt

İkramat Ofset
printcenter@ikramat.com

Yazışma Adresi

Topçular Mah. Maltepe Cad. No: 4/1
Axis İstanbul Ofis B-2 Blok Kat: 4
No: 73-74 Eyüpsultan, İstanbul
Tel: +90 212 544 96 00 - 77
Faks: +90 212 544 96 76

www.igiad.org.tr
info@igiad.org.tr

İGIAD Bülten, kurum faaliyetlerini duyurmak, İGIAD üyeleri arasında etkileşim ağını güçlendirmek, İGIAD'ı tanıtmak, iş dünyasında ahlaki girişimcilik ve iş ahlakı konularında kamuoyu hassasiyeti oluşturmak gayesiyle yayımlanır, ücretsiz olarak dağıtılır.

Ahmet Hilmi Boyraz: İlkeli ve dürüst bir hayat

“Her can ölümü tadacaktır” ayet-i kerimesi, biz insanlar için değişmeyen bir hakikati ifade etmektedir. Bu hakikati ilmen bildiğimiz gibi değerli bir dostumuzun vefatı üzerinden **ayne’l-yakin** olarak bir daha yaşadık. **Ahmet Hilmi Boyraz** kardeşimi Hakkın rahmetine uğurladık. Kendisi, derneğimizin kuruluşundan itibaren her türlü çalışmanın içinde bulunmuş, her meseleye koşturmuş, insanların dertleriyle ilgilenmiş **vefakâr ve fedakâr** bir kardeşimizdi. Pek çok hususiyeti vardı ve belki de bunlar içinde ön plana çıkan özelliği, **doğru bildiğinden şaşmaması** ve inandığını her zeminde savunmasıydı. Kınayıcının kınamasından korkmadan, kimseye eyvallah çekmeden Hak ve hakikati dile getirirdi. Geride güzel, **pak ve onurlu bir iz** bıraktı. Kendisine Allah’tan rahmet, yakınlarına sabr-ı cemil diliyorum. Rabbim kendisini sıddıklar ve salihlerle birlikte haşretsın.

Ahmet Hilmi Boyraz kardeşim, her durumda hakkı, hukuku, adaleti dile getirirdi. Sağlam, **net ve hakkaniyetli** bir duruşu vardı. Bu net duruşun sergilenebileceği alanlardan biri de **vergi adaleti** olmalıdır, çünkü adaletle en çok ihtiyaç duyduğumuz konuların başında vergi gelir.

Toplumsal düzeni ayakta tutan ilkelerden biri, **“Adalet, mülkün temelidir”** cümlesinde kendini ifade eder. Buradaki mülk, “gayrimenkul mal”dan ziyade **“memleket”** anlamına gelir. Gerçi her ikisi de aynı kökten gelmekte ve bu köken birliği, aralarındaki anlam ilişkisine de işaret etmektedir. Memleketin dirlik ve düzeninin ancak **mülkün adaletle yönetilmesine** bağlı olduğunu ifade etmektedir.

Klasik dönem siyaset düşüncesinin özetlendiği “adalet dairesi” de aynı meseleye vurgu yapar. Bir devletin ayakta kalması için askere, askerlin varlığı için paraya, paranın tedariki için reaya, reaya için adaletle ihtiyaç vardır. Adalet olmadığında bu **daire** kırılır ve söz konusu unsurların hiçbir elde edilemez veya varlığını sürdüremez.

İşte toplumsal dirlik ve düzenin durumunu, mülk veya daha özeldede vergi konusundaki adaletle bakarak tespit edebiliriz. Bu anlamda **vergi adaleti**, sadece kimin ne kadar vergi ödeyeceğiyle ilgili malî bir mesele değildir, bundan çok daha derin anlamlara sahiptir.

Bu nedenle bu sayımızda **“toplumsal eşitsizlik ve vergi adaleti”** konusunu ele almayı uygun gördük. Bir yandan vergi adaletinin ekonomik ve toplumsal boyutu ele alındı, diğer yandan Türkiye’deki vergileme sisteminin adaletle olan ilişkisi incelendi. Toplumsal düzeyde geçerli olan gelir eşitsizliğinde uygulanan vergi politikalarının rolü irdelendi.

Bu çerçevede dosyamıza katkı sunan **Özalp Kılıç**, Türkiye’deki vergi adaletini ele almaktadır. Kılıç, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin ekonomik adaletten önce sanayileşmeye ağırlık verdiğini, bu nedenle vergi yükünün çalışanlar üzerinde yoğunlaştığını ifade etmektedir. Sık sık yapılan **vergi aflarının** da vergi adaletini zedelediğini belirtmektedir.

Özgür Kızıltoprak ise vergileme politikasının gelir dağılımını nasıl etkilediğini sorgulamakta ve gelir dağılımında adaletin sağlanabilmesi için nasıl bir vergileme politikasının uygulanması gerektiğine değinmektedir. Vergi adaleti için öncelikle vergi tabanının genişletilmesinin önemine dikkat çeken Kızıltoprak, dolaylı vergiden ziyade **dolaysız vergilerin** ağırlık kazanması, gelir vergisinin çok dilimli olması, maksimum ve minimum oranlar arasındaki marjın yükseltilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Konuyla ilgili görüşlerine başvurduğumuz **Prof. Dr. İsa Sağbaş** ise meselenin düğümlendiği noktayı irdelemektedir. Gelir dağılımında adaletten bahsetmenin anlamlı olabilmesi için öncelikle gelirin elde edilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu nedenle vergileme politikasının toplam geliri azaltıcı yönde olmamasına vurgu yapmaktadır. Sağbaş’a göre **ekonomik büyüme yoksa bölüşülecek pasta ya hiç yoktur ya da çok küçüktür.**

Pandeminin etkilerini hâlâ ciddiyetle hissettiğimiz bugünleri millet olarak atlatacağımıza inanıyor, bu konuda daha fazla hassasiyet gösterilmesini diliyorum.

TJBE

Turkish Journal of Business Ethics

14/1

isahlakidergisi.com

İş Ahlakı Dergisi

İGİAD
TÜRKİYE İKTİSADİ GİRİŞİM VE İŞ AHLAKI DERGİSİ
TURKISH JOURNAL OF BUSINESS ETHICS

14. CİLT
1. SAYI
YAYIMLANDI

DOSYA SOSYAL EŞİTSİZLİK VE VERGİ ADALETİ

Türkiye’de vergi adaleti

ÖZALP KILIÇ

4

Gelir dağıtımını eşitsizliğiyle mücadelede vergilerin rolü

ÖZGÜR KIZILTOPRAK

9

Prof. Dr. İsa Sağbaş:

Üretim, paylaşımdan önce gelir

RÖPORTAJ: YAHYA AYYILDIZ

14

FAALİYETLER

Bursa Uludağ Üniversitesi’ne akademik ziyaret 22

Üyelerimiz aileleriyle birlikte kahvaltıda buluştu 23

Filistinli Aktivist Musa Hicazi
youtube kanalımızın misafiri oldu 24

Genel İdare Kurulu Üyeleri
kahvaltılı toplantıda bir araya geldi 24

Üyelerimiz Hıdiv Kasrı doğa yürüyüşünde buluştu 25

Üyelerimiz bayramlaşma programında bir araya geldiler 25

Ahmet Hilmi Boyraz’ın ardından 30

AHMET SALİH KAHRAMAN • ŞÜKRÜ ALKAN

RECEP ÖZKAN • ORHAN SAĞLAM • İBRAHİM ÖZKAN

Türkiye’de vergi adaleti

ÖZALP KILIÇ

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ, SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ, MALİYE ABD.

Gelişmekte olan ülkelerde vergilemede adaletin sağlanması konusunda önemli sorunlar ile karşılaşmaktadır. Çünkü gelişmekte olan ülkeler açısından temel öncelik, vergilemede adaletin sağlanması değil, sanayileşme sürecinin tamamlanmasıdır. Bu nedenle vergi yükü, daha çok satış üzerinden alınan dolaylı vergiler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

GELİŞMEKTE olan ülkelerde vergilemede adaletin sağlanması konusunda önemli sorunlar ile karşılaşmaktadır. Çünkü gelişmekte olan ülkeler açısından temel öncelik, vergilemede adaletin sağlanması değil, sanayileşme sürecinin tamamlanmasıdır. Bu nedenle vergi yükü, daha çok satış üzerinden alınan dolaylı vergiler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunun yanı sıra bu tür ülkelerde vergilerin ağırlıklı olarak mali amaca hizmet etmek amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle vergilemede adaletin sağlanması, hükümetlerin öncelikleri arasında yer almamaktadır (Ay ve Taşlı, 2008: 142, Agun ve Tavşancı, 2017: 170).

Ülkemizde vergi gelirlerinin genel bütçe gelirleri içerisindeki payı son on yılda dalgalı bir seyir izlemekle birlikte ortalama %84,8 civarında olmuş-

tur. Vergi gelirlerinin kamu gelirleri içindeki payı, aynı zamanda milli ekonomideki yerini ortaya koymaktadır. Bu pay, vergilerin bir politika aracı olarak ne derece etkili olabileceği konusunda önemli bilgiler vermektedir. Ülkemiz de gelişmekte olan ülkeler arasında yer aldığı için, kalkınma konusunda vergilemede adaletin önemli bir yeri vardır.

Bu bölümde 2006-2016 yılları arasında Türkiye’de; dolaylı-dolaysız vergilerin, gelir, servet ve harcamalar üzerinden alınan vergilerin, vergi adaletini zedeleyen af ve uzlaşma gibi uygulamaların ve kayıt dışı ekonominin gelişimine yer verilecektir.

TÜRKİYE’NİN DOLAYLI-DOLAYSIZ VERGİLEME TERCİHİ

Dolaylı vergiler, mal ve hizmetler

üzerinden tahsil edilen ve onların fiyatlarının bir parçası olarak algılanan vergilerdir. Ülkemizde dolaylı vergiler arasında; KDV, ÖTV, BSMV, ŞOV, ÖİV, Damga Vergisi, Harçlar, Gümrük Vergisi ve çeşitli yerel tüketim vergileri yer almaktadır. Dolaysız vergiler ise gelir ve servet unsurları üzerinden tahsil edilen vergilerdir. Buna göre Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi, Veraset ve İntikal Vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi, Emlak ve Çevre Temizlik Vergileri ise dolaysız vergiler arasında yer almaktadır.

Vergilemede adaletin sağlanabilmesi açısından mali gücün unsurlarına göre vergilendirme yapılması gerekir. Bu bağlamda toplam vergi gelirleri içerisinde dolaysız vergilerin ağırlıkta olması gerekmektedir. Çünkü dolaysız vergiler, başta gelir vergisi olmak üzere artan oranlı tarife sahip olması, yükümlülerin şahsi durumlarını kavrayabilmesi, en az geçim indirimi uygulamasına ve ayırma prensibine olanak sağlaması nedeniyle adaleti tesis etmede daha işlevsel sonuçlar üretebilmektedir (Ayrıntılı bilgi için bkz., Mutlu ve Çelen, 2012: 22-27, Çelik, 2016: 257-258).

2016 yılında, Türkiye’de toplam vergi gelirleri içerisinde dolaylı vergilerin payı %66,58, dolaysız vergilerin payı ise %33,42 olarak hesaplanmış-

tır. Avrupa Birliği ülkelerinin ortalamasına baktığımızda, 2016 yılında bu oranların dolaylı vergiler açısından %34,88, dolaysız vergiler açısından ise %65,12 olduğunu görebilmekteyiz. Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye'nin dolaylı-dolaysız vergileme tercihi neredeyse birbirinin tam tersidir. Son on yılda Türkiye'de dolaylı-dolaysız vergileme tercihinin baktığımızda, toplam vergi gelirleri içerisinde dolaylı vergilerin ortalama %66,66 ile ağırlıkta olduğu görülmektedir. Buna karşın dolaysız vergilerin son on yıl ortalaması %33,33 olarak hesaplanmıştır. Dolaylı vergilerin payının en düşük olduğu yıl %63,96'lık oran ile 2009, en yüksek olduğu yıl ise %68,66'lık oran ile 2013 olmuştur.

GELİR, SERVET VE HARCAMALAR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERİN GELİŞİMİ

Ülkemizde harcama vergileri, daha çok temel tüketim maddeleri üzerinden alınmaktadır. Bu temel tüketim maddeleri, düşük gelirli grupların tüketimlerinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Dolayısıyla dolaylı vergi gelirlerinde artış yaşandıkça, düşük gelirli grupların da vergi yükü artmaktadır. Bunun yanı sıra harcamalar üzerinden tahsil edilen vergiler, piyasadaki fiyat mekanizması aracılığıyla kolaylıkla başkalarına devredilebilmektedir.

2016 yılında vergi gelirlerinin %29,64'ü gelir üzerinden alınan vergilerden, %66,58'i harcamalar üze-

rinden alınan vergilerden ve %3,78'i servet üzerinden alınan vergilerden oluşmaktadır. Son on yıl içerisinde harcamalar üzerinden alınan vergilerin ortalama %66,66 ile ağırlıkta olduğu görülmektedir. İlgili yıllarda servet üzerinden alınan vergilerin payı ortalama %3,68 civarında kalmıştır. Servet vergilerinin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı yok denecek kadar azdır. Bu bağlamda Türk vergi yapısının mali gücü yeterince temsil etmediği, bu çerçevede de vergilemede adaletten uzaklaşıldığı söylenebilmektedir.

GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERİN GELİŞİMİ

2006 yılında gelir üzerinden alınan vergiler içerisinde gelir vergisinin

payı %72,2, kurumlar vergisinin payı ise %27,8 olarak hesaplanmıştır. Yıllar itibariyle dalgalı bir seyir izlemekle birlikte 2016 yılında bu oranlar, gelir vergisi açısından %69,2, kurumlar vergisi açısından ise %30,8 olmuştur. Gelir üzerinden alınan vergi gelirleri içerisinde gelir vergisinin payının düşmesine karşın kurumlar vergisinin payının artması, ilk başta ayırma prensibinin uygulamaya çalışıldığına işaret etmektedir. Ancak gelir vergisi gelirlerinde yaşanan düşüş, artan oranlı tarife yapısının dikleşmesine neden olmaktadır. Bu husus ise vergilemede adaleti olumsuz etkilemektedir.

İlgili yıllarda gelir vergisinin ortalama %91,90'lık kısmının kaynakta kesinti (tevkifat) yoluyla tahsil edildiği görülmektedir. Bu yöntemle vergi yükümlüsü gelirini vergisi ödenmiş bir şekilde elde etmektedir. Ancak bu yöntem özellikle ücret gelirlerinde vergilemede adalet ile bağdaşmayan bazı sonuçları beraberinde getirmektedir. Öncelikle tevkifat yoluyla tahsil edilen vergilerde ücretler artan oranlı vergi tarifesine göre vergilendirilirken, diğer gelirlerin vergisi sabit oranlar üzerinden hesaplanmaktadır (Öz ve Akçay, 2013: 5). Bu durum artan oranlılık yapısının bozulmasına neden olmaktadır.

Kurumlar vergisi gelirlerine baktığımızda, beyana dayanan kurumlar vergisi gelirlerinin dalgalı bir seyir içerisinde ortalama %4,49 civarında olduğunu, bunun yanı sıra kurumlar vergisi geçici vergi gelirlerinin de %94,59 civarında olduğunu görebilmekteyiz. Bu durum, kurumların ödedikleri geçici vergiye yakın mik-

tarda vergi ödediğini, yani, yıl sonu verilen beyannamelerde yıl içerisinde ödenenden fazla vergi ödenmediğini göstermektedir. Dolayısıyla, kurumların vergi yükünü azaltmak bağlamında vergiden kaçındığı veya kaçırdığı sonucuna ulaşılabilir.

SERVET ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERİN GELİŞİMİ

Servet vergileri içerisinde en yüksek paya ortalama %61,28 ile motorlu taşıtlar vergisinin sahip olduğunu görebilmekteyiz. Motorlu taşıtlar vergisi, dolaysız vergiler içerisinde yer almasından dolayı vergilemede adaleti sağlaması beklenmektedir. Ancak başarı sonuçları tartışmaya açıktır. Şöyle ki motorlu taşıtlar vergisi, çalışmanın kapsadığı yıllarda miktar esaslı bir yapıya sahiptir ve vergilemede yalnızca araç yaşı ve silindir hacmi esas alınmaktadır. Motorlu taşıtlar vergisinin bu yapısı gereği, aynı silindir hacmindeki 40.000 TL'lik otomobil ile 500.000 TL'lik otomobil aynı vergiyi ödemek durumunda kalmaktadır. Bu durum vergilemede adaleti zedelemektedir. Ancak 7103 sayılı kanunun 18. maddesine göre 01.01.2019 tarihinden itibaren verginin hesaplanmasında "motor gücü"nün de esas alınacağı, böylece sadece elektrik motoru bulunan araçların da motorlu taşıtlar vergisine tabi olacağı hüküm altına alınmıştır. Bu sayede motorlu taşıtların vergilendirilmesinde önceki yıllara göre adaletin daha etkin bir şekilde sağlanabileceği söylenebilir.

Veraset ve intikal vergisinin servet vergileri içerisindeki payı yok denecek kadar azdır. Kaldı ki bu pay bazı

yıllarda çevre temizlik vergisinin bile altında kalmıştır. Toplum içerisindeki gelir dağılımında adaletin sağlanmasını ve vergi yükünün adil bir şekilde dağıtılmasını amaçlayan bu verginin payının yapılacak düzenlemelerle artırılması gerekmektedir.

Çevre temizlik vergisi, uygulamada sabit miktartlı vergi tarifesine sahiptir. Bu tür vergilerde, vergi sabit bir miktar olarak ödendiği için yükümlülerin gelir düzeylerindeki farklılıklar göz önünde bulundurulmamaktadır. Bu gibi durumlarda düşük gelir grubundaki bireylerin ortalama vergi oranı, yüksek gelir grubundaki bireylere göre daha fazla olmaktadır. Şüphesiz ki bu durum, hem yatay hem de dikey vergi adaletine aykırılık oluşturmaktadır.

HARCAMA ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERİN GELİŞİMİ

Ülkemizde harcamalar üzerinden alınan vergiler; katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi, özel iletişim vergisi, şans oyunları vergisi, damga vergisi, gümrük vergisi, harçlar ve bazı belediye vergilerinden oluşmaktadır.

Ülkemizde toplam vergi gelirlerinin yarısından fazlasını harcamalar üzerinden alınan vergiler oluşturmaktadır. Bu vergiler, kişilerin mali gücünü dikkate almamakta ve vergilemede adalet anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

Harcamalar üzerinden alınan vergilerin temelini KDV ve ÖTV gelirlerinin oluşturduğunu görebilmekteyiz. Ülkemizde ÖTV, ithalatta veya imalatı sadece bir kez alınmak-

tadır. Buna karşın KDV, ithalattan veya imalatı tüketime kadar geçen her aşamada alınmaktadır. Bu bağlamda ÖTV, KDV'ye göre daha dar tabanlı bir vergidir. Bunun yanı sıra, ÖTV'nin temel amacı lüks tüketimi vergilendirmektir. Ancak Türk vergi sisteminde bu amaç ile bağdaşmayan uygulamalarla karşılaşmaktadır. Örneğin yatlar, kotralar, tekneler ve gezinti gemilerinde ÖTV %0 olarak uygulanmaktadır. Buna karşın tıraş köpüğü, tıraş kremi, buzdolabı vb. ürünlerde uygulanan ÖTV %6,7'dir. ÖTV, 2006-2016 yılları arasında harcamalar üzerinden alınan vergilerin ortalama %37,98'lik kısmını oluşturmaktadır. Böyle bir durumda yüksek gelirli bireyler ile düşük gelirli bireyler aynı vergiyi

ödemekte ve vergilemede adaletten uzaklaşmaktadır.

ÇIKARTILAN VERGİ AFLARI

İktidarlar tarafından çeşitli amaçları gerçekleştirmek üzere çıkarılan vergi afları da vergide adaletin sağlanmasında tartışma konularından biridir. Sık sık çıkarılan vergi afları, yükümlüler üzerinde yeni af beklentileri yaratarak vergiyle ilgili ödevlerin kısmen veya tamamen yerine getirilmesine yol açmakta; aflobileri yaratmakta; vergisini zamanında ödeyen mükellefler aleyhinde haksız rekabete neden olmakta; vergi kanunlarına uyumu azaltmakta; vergi idaresinin denetim faaliyetlerini etkin bir şekilde yürütmesini engellemekte ve vergi sisteminin adilliğini azaltmaktadır.

UZLAŞMA SONUÇLARI

Vergi hukukundaki uzlaşma müessesesi de vergilemede adil olmayan bazı durumların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Uzlaşma, vergi ihtilaflarının çözümünde mükelleflerin sıkça başvurduğu bir yoldur. Uzlaşmada vergi yükümlüsü, uzlaşma komisyonu ile pazarlık esasına göre uyuşmazlığı çözmeye çalışmaktadır. Ancak uygulamada uzlaşma komisyonları sınırsız takdir yetkisine sahiptir. Bu durum, uzlaşmaya başvuran yükümlüler lehine vergilemede eşitlik ve adaleti zedeleyen sonuçlar yaratmaktadır.

2006-2016 yılları arasında Merkezi Uzlaşma Komisyonu ve Vergi Daireleri Koordinasyon Uzlaşma Komisyonu'na intikal eden uzlaşma başvurularında, vergi asıllarının ortalama %71,02'sinin, vergi cezalarının ise ortalama %81,84'ünün silindiği görülmektedir. Özellikle bazı yıllarda vergi cezalarının tamamına yakın bir kısmının silindiği dikkatlerden kaçmamaktadır. Bu husus vergilemede adalet anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

KAYIT DIŞI EKONOMİ

Kayıt dışı ekonomi ile vergi adaletsizliği esas itibarıyla birbirinin nedenini ve sonucunu oluşturan bir kısır döngü içerisinde açıklanabilmektedir. Şöyle ki vergi yükünün dağılımında yaşanan adaletsizlikler, vergi ödemekle yükümlü kimselelerin bu görevden kaçmasına neden olmaktadır. Bu durum da kayıt dışı ekonominin artmasına yol açmaktadır. İlgili yıllarda kayıt dışı ekonomi ortalama %29,01 olarak hesaplanmıştır. Veriler göz önünde bulundu-

.....

Son on yıl içerisinde vergileme anlayışının dolaylı vergilerden yana olduğu, bu durumun vergilemede adaleti olumsuz etkilediği ve bu adaletsizliği giderecek herhangi bir politikanın uygulanmadığı, bunu yanı sıra da vergilemede mali güç yaklaşımının dikkate alınmadığı söylenebilir.

.....

rulduğunda Türkiye'deki kayıt dışı ekonomi çok yüksek düzeylerde seyretmektedir.

SONUÇ

2006-2016 yılları arasında vergi yükünün ağırlıklı olarak dolaylı vergilere dayandığını ve dolaylı vergilerin genel bütçe gelirlerinin yarısından fazlasını oluşturduğunu görmekteyiz. Bunun bir sonucu olarak gelir, servet ve harcama ayırımında harcama üzerinden alınan vergiler ağırlıkta olarak karşımıza çıkmaktadır. Vergilemede adaleti sağlamasını beklediğimiz dolaysız vergilerin de adaletten uzaklaştığını söyleyebiliriz. Özellikle gelir vergisi gelirlerinin ağırlıklı olarak tevkifata dayanması, vergi yükünün ücretliler üzerinde yoğunlaşmasına neden olmakta ve ayırma prensibine aykırı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Kurumların da yıl sonunda, yıl içerisinde ödediği vergiden fazla vergi ödemediğini, yani bir şekilde vergiden kaçırdıklarını söyleyebiliriz. Dolaysız vergilerin bir diğer kalemini oluşturan servet üzerinden alınan vergilere baktığımızda toplam vergi gelirleri

içerisindeki payının çok düşük olduğunu görebilmekteyiz.

Bunun yanı sıra, servet vergisi olarak uygulanan vergilerin de bazı noktalarda vergilemede adalet anlayışını zedeleyen yapıya sahip olduğunu söyleyebiliriz. Dolaylı vergiler olarak tanımlanan harcama vergilerinin uygulama sonuçlarına baktığımızda, bunların ülkedeki vergi adaletsizliğini derinleştirdiğini söyleyebiliriz. Özellikle lüks tüketimi vergilendirmesi gereken ÖTV'nin amaçları dışına çıktığı aşikârdır. Yansıtılması diğerlerine göre daha kolay olan KDV'nin payının harcama vergileri içerisinde bir hayli yüksek olması, vergi yükünün düşük gelirli kesimler üzerinde yoğunlaşmasına neden olmaktadır.

Ülkemizde son on yılda beş adet vergi affı uygulanmış ve bunun yanı sıra uzlaşma komisyonları sonucunda vergi asıllarının ortalama %71,02'si, vergi cezalarının ise ortalama %81,84'ü silinmiştir. Bu durum vergisini düzenli bir şekilde ödeyen dürüst mükellef aleyhine vergilemede adil olmayan sonuçlara yol açmaktadır. Vergilemede adaletsizliğin bir sonucu olan kayıt dışı ekonominin boyutuna baktığımızda durumun ne kadar ciddi olduğunu rahatlıkla görebilmekteyiz.

Sonuç olarak, son on yıl içerisinde vergileme anlayışının dolaylı vergilerden yana olduğu, bu durumun vergilemede adaleti olumsuz etkilediği ve bu adaletsizliği giderecek herhangi bir politikanın uygulanmadığı, bunu yanı sıra da vergilemede mali güç yaklaşımının dikkate alınmadığı söylenebilir.

Gelir dağıtımı eşitsizliğiyle mücadelede vergilerin rolü

ÖZGÜR KIZILTOPRAK

DR. GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI, İSTANBUL

Gelir dağılımında eşitsizlikleri azaltmak için vergiler önemli bir enstrümandır. Bu nedenle öncelikle vergi tabanının genişletilmesi ve bu yolla vergilerin milli gelir içindeki oranının artırılması gerekmektedir. Gelir vergisinde marjinal ve minimum oranlar arasındaki marjin yükseltilmesi, gelir vergisinin çok dilimli bir yapıya kavuşturulması ve ayrıca vergi gelirlerinin dolaylı vergi gelirinden çok dolaysız vergi gelirlerine dayanması gereklidir.

GELİR dağıtımı eşitsizliğiyle mücadele, soyut bir süreci ifade eder. Hukuki bir otoritenin organizasyonunda başta vergi ve sosyal transferler olmak üzere ekonomik ve sosyal politikaların uyum içinde yürütülmesini gerektirir. Vergi ile gelirin yeniden dağıtımı söz konusudur. Gelir dağıtımı eşitsizliğiyle mücadelede yüksek gelir ve servetin artan oranlı vergilendirilmesi ve elde edilen gelirin kamu hizmeti ve sosyal transferler kanalı ile düşük gelirli bireylere aktarımı temeline dayanmaktadır.

Gelir dağılımı eşitsizliklerine iliş-

kin hesaplamalarda önemli referans noktalarından biri Gini katsayısıdır. Sıfıra yaklaştıkça gelir dağılımında eşitliği, bire yaklaştıkça gelir dağılımında bozulmayı ifade eden Gini katsayısının vergi öncesi ve vergi sonrası aldığı değerlerin karşılaştırılması ile vergilerin, dağıtım adaletindeki etkinliğini ölçmek mümkündür.

2017 yılına ilişkin Almanya, Fransa gibi ülkelerin vergi sonrası Gini katsayısında %42-43 oranında azalma gerçekleşmektedir. Diğer bir ifadeyle bu ülkelerindeki gelir dağılımı eşitsizliği, vergi ve kamu harcama po-

litikası ile %43 oranında azaltılmaktadır. Ancak bazı ülkelerde aynı başarının sağlanmadığı görülmektedir. Türkiye'nin vergi öncesi Gini katsayısı 0.429 iken vergi sonrası 0.404'e gerilemiştir. Buna göre Türkiye'de vergi ve kamu harcama politikası sonrasında Gini katsayısında %6 azalma gerçekleşmiştir. Diğer ülkelere kıyasla Türkiye'de vergi sonrası Gini katsayısında gerileme oldukça düşük kalmıştır. Dağıtım adaletinde bazı ülkelerin oldukça başarı sağladığı, Türkiye gibi bazı ülkelerin (Brezilya %18, Güney Afrika %13) ise dağıtım adaletinde göreceli olarak başarısız olduğu söylenebilir. Zira Türkiye vergi öncesi Gini katsayısı (0.429) seçili ülkelere iyi durumda iken vergi sonrası Gini katsayısında Güney Afrika ve Brezilya'dan sonra en yüksek değere sahip ülke durumundadır. Bu veriden hareketle, Türkiye ve Güney Afrika gibi ülkelerde vergilerin ve kamu harcamalarının dağıtım adaleti yönünden etkin olmadığı söylenebilir.

Gelirin yeniden dağıtımında etkinliği arttıran unsurların başında; vergi gelirlerinin milli gelir içindeki oranı (vergi gelirlerinin milli gelir içindeki payı artınca yeniden dağıtı-

ma tabi gelir miktarı da artar), artan oranlı gelir vergisi ve tüketim yerine geliri vergilendiren sistemler gelmektedir.

ARTAN ORANLI VERGİLEME

Gelir vergisi, gelir dağıtımını eşitsizliğiyle mücadelede etkili olan en önemli vergi türüdür. Gerek dikey ve yatay vergi adaletini sağlamada gerekse ödeme gücüne göre verginin salınmasında en önemli enstrümandır. Gelir vergisi artan oranlı yapısı ile dikey adaleti sağlayıcı yönde katkı sunarken, asgari geçim indirimini gibi indirim mekanizmaları ile de ödeme gücüne ulaşma imkânı sunmaktadır. Birçok ülkede belirli gelir seviyesine kadar olan gelirler (asgari geçim) vergi dışı bırakılırken, asgari gelir seviyesinin üzerindeki artışlar aşamalı olarak artan oranlı bir şekilde vergilendirilmektedir. Bu aşamada vergi dışı bırakılan asgari gelir miktarı, minimum ve marjinal vergi oranları, gelirin yeniden dağıtımında en önemli belirleyicilerdir. Özellikle savaş dönem-

lerinde göreceli olarak yükselen marjinal gelir vergisi oranının günümüze kadar, dalgalı bir seyir izlemekle birlikte, düşüş eğilimine girdiğini söylemek mümkündür.

İngiltere ve ABD’de marjinal gelir vergisi oranı, 2. Dünya Savaşı’nın sonlarına doğru en tepe noktaya ulaşmıştır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında en üst gelir diliminin İngiltere’de %97, ABD’de ise %94 ile vergilendirildiği anlaşılmaktadır. Savaş döneminde en üst gelir üzerindeki yüksek vergi oranı telafi edici fedakârlık tezine dayandırılmıştır. Zira savaş döneminde düşük gelirli bireyler askere alınırken varlıklı kesim silahlı kuvvetlere alınmamıştır. Bunun yerine gelir ve servetleri yüksek oranda vergilendirilerek savaşın finansmanına katkı sağlamışlardır.

Dolayısıyla eşit fedakârlık teorisi gereği en üst gelirli yüksek oranda vergilendirilmesi, askere

alınmamaları karşılığında sağlanan telafi edici bir bedel olarak nitelendirilmektedir. Savaş dönemindeki yüksek gelir vergisi telafi edici özelliği nedeniyle adil kabul edilmektedir (Scheve ve Stasavage, 2016).

Fransa’daki marjinal gelir vergisi oranı (1930-2017 dönem aralığında) İngiltere ve ABD’ye kıyasla dalgalı seyir izlenmemiştir. Fransa’da savaş yıllarında bile marjinal oran %60 seviyesinde kalmış olup günümüz itibarıyla %45’tir. Şekil 1’e göre %35’lik marjinal gelir vergisi oranı ile Türkiye, seçili ülkeler arasında en düşük orana sahip ülkedir. Türkiye’de ise en yüksek gelir dilimine uygulanan marjinal gelir vergisi oranı, 1961-2018 yılı arasında dalgalı seyir izlenmiştir. İlk olarak %60 marjinal oran ile yürürlüğe giren gelir vergisi 1975 yılında %68 oran

ile tarihsel zirveye ulaşmış ve bu yıldan sonra kademeli bir düşüş göstererek 1990 yılında %50, 2003 yılında %45, 2004 yılında %35'e gerilemiştir. Sonuç itibariyle Türkiye vergi sisteminde 2017 yılı itibariyle marjinal gelir vergisi oranının ABD, Fransa ve İngiltere'nin gerisinde kaldığı anlaşılmaktadır.

Vergilerin gelir dağılımındaki etkinliğinde belirleyici olan bir diğer unsur, farklı gelir dilimlerine sağlanan oran ve muafiyet farklılaştırma mekanizmasıdır. Bu mekanizma ile düşük gelire düşük veya sıfır vergi oranı, yüksek gelire ise yüksek vergi oranı uygulanması söz konusudur. Buna göre artan oranlı gelir vergisi sisteminde vergi dilimlerinin fazla olması, minimum

ve marjinal vergi oranları arasındaki marjın yüksek olması, etkin dağıtım için gereklidir.

Fransa'da gelir vergisinde 5 oran ve 5 gelir dilimli yapı söz konusudur. 9.710 avroya kadar olan gelirlere sıfır vergi uygulanırken 9.710 avroyu aşan 2. dilim (9.711-26.818 avro) %14 vergiye tabi olmaktadır. 152.261 avroyu aşan 5. dilime ise %45 gelir vergisi uygulanmaktadır. Ayrıca vergi sonrası Gini katsayısında göreceli olarak fazla gerilemenin

olduğu İngiltere, Fransa ve Almanya gibi ülkelerde belli miktara kadar düşük gelirlerin tamamen vergi dışı bırakıldığı görülürken, vergi sonrası Gini katsayısında gerilemenin oldukça düşük gerçekleştiği Türkiye ve Güney Afrika gibi ülkelerde ise en düşük gelir gruplarında dahi gelir vergisi oranının (15% ve 18%) yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Oysaki Fransa'da 9.710 avro, Almanya'da ise 8.652 avroya kadar elde edilen gelirler vergi dışı kalmaktadır.

DOLAYLI VERGİLER

Dolaylı vergiler, genellikle tüketim üzerinden alınan bir tür satış vergileridir.

Bu vergilerin asıl yüklenicileri tüketicilerdir ve vergi, mal veya hizmetin satış fiyatının içindedir. Bu tür vergilerde tüketicilerin gelir düzeyi ve özel durumu dikkate alınmaz. Dolaylı vergiler, mali olarak uyarılmayla ortaya çıkan yoksullaşmanın başlıca nedenlerinden biri olarak kabul edilir (Lustig, 2017). Bu nedenle dolaylı vergiler gelir dağılımını negatif yönde etkiler. Mal veya hizmetin satın alınmasıyla birlikte vergi de ödenmiş olur. Dolayısıyla toplam vergi gelirleri içinde dolaylı vergi gelirlerinin oranı arttıkça gelirin yeniden dağıtımında vergilerin etkinliğinin azalacağı söylenebilir. Özellikle zorunlu mal ve hizmetler üzerindeki satış vergileri, zengin-fakir ayrımı yapmaksızın mal ve hizmeti satın alan herkesten alındığından adil değildir.

ABD’de toplam vergi gelirleri içinde dolaysız vergilerin payı %60’ı (2.257 Milyar dolar) bulurken, Birleşik Krallık’ta %59,90, Fransa’da ise %59 olarak gerçekleşmiştir. Dolaysız vergi gelirlerinin dolaylı vergilere göreceli olarak fazla olması, dağıtım adaleti açısından pozitif bir durum olarak değerlendirilebilir.

Dolaysız vergiler, mülk vergileri ve gelir/kazanç üzerinden alınan vergiler olmak üzere iki ayrı başlıkta analiz edilmiştir. Mülkiyetin, devir veya başkaca nedenlerle vergilendirilmesi, motorlu her türlü araç üzerinden alınan vergiler, mülkiyet vergileri olarak nitelendirilmektedir. Dağıtıcı adalet yönünden mülkiyet vergilerinin fazla olması önemlidir. Mülkiyet üzerinden alınan vergilerin toplam vergiler içindeki payı yükseldikçe vergilerin dağıtıcı adaleti sağladığı etkinliği artar.

Bu nedenle servetteki vergileme oranı arttıkça dağıtım adaletinde etkinliğin arttığı söylenebilir.

Fransa’da 2018 yılında toplam vergi gelirleri 706 milyar avro olarak gerçekleşmiştir. Fransa’da 2018 yılında 96,8 milyar avro servet vergisi toplanmış olup servet vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payı %13,7’dir. Servetin vergilendirilmesi, dağıtım adaleti açısından oldukça önemli bir referanstır. Zira liberalizmin etkin olduğu günümüz ekonomik düzeninde ülkeler sermaye birikimini teşvik etme gayretine girmişlerdir. Bu nedenle birçok vergi sisteminde servetin düşük oranda vergilendirilmesi esas geçerlidir. Bu nedenle günümüz vergi sistemlerinde servet vergilerinin toplam vergi gelirleri içindeki payı oldukça sınırlı kalmıştır. Zira bu oranın en yüksek seyrettiği Fransa (%13,7) ve Amerika’da (%16,3) bile servet vergilerinin toplam vergi gelirleri içindeki payının oldukça sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır.

Türkiye ve Güney Afrika gibi ülkelerde ise servet vergilerinin toplam vergi gelirleri içindeki payının daha da düşük kaldığı görülmektedir. Türkiye ve Güney Afrika’da mülkiyet üzerinden alınan vergilerin oldukça düşük olduğu anlaşılmaktadır. Toplam vergi gelirleri içinde dolaylı vergi gelirlerinin göreceli olarak fazla olması, gelişmemiş veya az gelişmiş ülke

ekonomilerinde rastlanan bir durumdur. Gelişmemiş ekonomilerde vergi tabanı da dardır. Bunun sonucu olarak gelişmemiş ülkelerde tüketim üzerinden alınan vergi gelirlerine (dolaylı vergiler) dayalı mali sistem söz konusudur (Prichard, 2015). Ayrıca az gelişmiş vergi sistemlerinde, vergi kaçakçılığı ile vergiden kaçınma fiilleri oldukça yaygındır. Sonuç olarak gelişmemiş ekonomilerde vergi adaletini olumsuz etkileyen faktörlerin daha yoğun olduğu söylenebilir.

Dolaylı vergiler vergi adaleti açısından olumsuz bir unsur olmakla birlikte birçok modern vergi sisteminde dolaylı vergilerin vergi adaleti üzerindeki negatif etkisi çok oranlı yapıyla giderilmeye çalışılmıştır. Avrupa Birliği ve Türkiye’deki KDV sisteminde bunun örnekleri bulunmaktadır. Avrupa Birliği tarafından yayımlanan 2006/112/EU Sayılı Konsey Direktifi ile üye ülkelerin ekmek, ilaç, kitap ve gazete gibi zorunlu mal ve hizmetler için standart oranın altında oranlar uygulama-

sına izin verilmiştir. 2006/112/EU Sayılı Konsey Direktifi ve ekleri incelendiğinde lüks tüketim mallarına ilişkin satışlara daha yüksek satış vergisi uygulanırken zorunlu mal ve hizmet satışlarına nispeten düşük vergi uygulanması söz konusu olmuştur.

VERGİ GELİRLERİNİN MİLLİ GELİR İÇİNDEKİ PAYI

Yüksek gelirli bireylerden elde edilen vergi gelirlerinin düşük gelirli bireylere kamu harcamaları kanalı ile dağıtım sürecinde temel belirleyicilerden biri vergi gelirlerinin milli gelir içindeki oransal ağırlığıdır. Vergilerin milli gelir içinde oransal ağırlığının fazla olduğu vergi sistemlerince hedef değişkenlerin istenen yönde etkilenmesi daha kolaydır. Bu nedenle söz konusu değişkenin Türkiye ve çeşitli ülkeler özelinde Gini katsayısına ilişkin sonuçlarla birlikte irdelenmesi önemlidir.

Türkiye gerek toplam vergi gelirlerinin milli gelire oranı gerekse diğer vergi çeşitlerinin milli geliri yönünden OECD ortalamasının altında kalmaktadır. Bu durum Türkiye'deki dağıtım adaletinin göreceli olarak etkin olmadığını göstermektedir. Toplam vergi geliri/milli gelir oranı Türkiye'de 2018 yılı itibarıyla 24,89 iken OECD ortalaması ise %34,1 olarak gerçekleşmiştir. Oysaki aynı yıl toplam vergi gelirlerinin milli gelire oranı Fransa'da %46,2, Almanya'da %37,54 olarak gerçekleşmiştir. Dağıtım adaletindeki temel araç gelir vergisi olduğundan bu vergi türünün oransal ağırlığı, dağıtım adaleti için daha da önemli bir gösterge niteliğindedir. Zi-

.....

Dağıtım adaletinde bazı ülkelerin oldukça başarı sağladığı, Türkiye gibi bazı ülkelerin (Brezilya %18, Güney Afrika %13) ise dağıtım adaletinde göreceli olarak başarısız olduğu söylenebilir. Zira Türkiye vergi öncesi Gini katsayısı (0,429) seçili ülkelerden iyi durumda iken vergi sonrası Gini katsayısında Güney Afrika ve Brezilya'dan sonra en yüksek değere sahip ülke durumundadır.

.....

ra Türkiye 3,62'lik gelir vergisi/milli gelir oranı ile 8,24'lük OECD ortalamasının oldukça altında kalmaktadır. Türkiye'de hem gelir vergisinin milli gelir içindeki oranı hem de gelir vergisinin toplam vergi geliri içindeki payı OECD ortalamasının oldukça altında kalmaktadır. Bu durum, vergilerin, gelirin yeniden dağıtımındaki rolünü sınırlandıran önemli göstergelerden biridir.

Yüksek gelirin artan oranlı vergilendirilmesi ve bunun transferler yoluyla düşük bireylere dağıtımını temeline dayanan yeniden dağıtım sürecinde gelir vergisi hasılatının milli gelir içindeki payı önemli bir göstergedir. Türkiye'de 2001 ekonomik krizi öncesi 5,24'ü bulan "Gelir Vergisi Hasılatı/Milli Gelir oranı" kriz sonrası düşürülerek 3-3,50 bandına sıkışmıştır. Gelir vergisinin milli gelire oranı düşüşüne vergilerin gelirin yeniden dağıtımındaki rolünün azaldığını söylemek mümkündür. Gelir vergisi/milli gelir oranı düşük olan Türkiye ve Brezilya gibi ülkelerin Gini katsayılarının da göreceli olarak yüksek olduğu söylenebilir. Zira Türkiye ve Brezilya'nın vergi sonrası Gini katsayısı sırasıyla 4,04 ve 4,70'tir.

SONUÇ

Gelir dağılımının düzeltilmesinde kamu harcamaları ve vergiler olmak üzere iki temel enstrüman bulunmaktadır. Bu iki temel unsurdan biri olarak vergiler, dağıtım mekanizmasının ilk aşmasını oluşturmaktadır. Gelirin yüksek gelirli bireylerden düşük gelirli bireylere aktarımı, vergiler vasıtasıyla sağlanmaktadır. Gelirin yeniden dağıtımında önemli bir belirleyici olan vergilerin bu alandaki etkinliğini ölçmekte kullanılan parametrelerden biri de Gini katsayısıdır. Vergi öncesi ve sonrası Gini katsayılarını karşılaştırarak vergilerin gelir dağılımındaki etkinliğini ölçmek mümkündür.

Gelir dağılımında eşitsizlikleri azaltmak için vergiler önemli bir enstrümandır. Bu nedenle öncelikle vergi tabanının genişletilmesi ve bu yolla vergilerin milli gelir içindeki oranının artırılması gerekmektedir. Gelir vergisinde marjinal ve minimum oranlar arasındaki marjın yükseltilmesi, gelir vergisinin çok dilimli bir yapıya kavuşturulması ve ayrıca vergi gelirlerinin dolaylı vergi gelirinden çok dolaysız vergi gelirlerine dayanması gereklidir.

PROF. DR. İSA SAĞBAŞ:

Üretim, paylaşımdan önce gelir

Bölüşümü ve eşitsizliği ele almak, ekonomik büyümeden sonra olmalıdır. Zira ekonomik büyüme yoksa bölüşülecek pasta ya hiç yoktur ya da çok küçüktür. Vergi politikasının ekonomik etkinliğin önünde engel olmaması gerekir. Ekonomi büyüdükten sonra bölüşümün hakkaniyetli olması için yoksul kesimler lehine vergi düzenlemeleri yapılmalıdır.

RÖPORTAJ: YAHYA AYYILDIZ

Hangi durumlarda toplumsal eşitsizlikten bahsedilebilir veya eşitsizlik durumu nasıl gerçekleşir?

Eşitsizlik, insanlığın var olmasından itibaren ortaya çıkmıştır. Eşitsizlik, eşit durumda olmama hâlidir. Rousseau, insanların içinde yaşadığı bolluğun ve gösterişli yaşayışın arkasında, başkalarının yoksulluğu olduğunu söylemiştir. Toplumsal eşitsizlik, bir toplum içerisinde yaşayan insanların eşit haklara sahip olamaması ve

insanlar arasında gelir, servet ve mülkiyetin eşit olmayan bir şekilde dağıtılması olarak ifade edilebilir. Toplumsal eşitsizlik, ekonomik eşitsizliği kapsamakla birlikte fırsat eşitsizliğini de içermektedir. Ekonomik eşitsizlik; gelir, servet ve tüketim eşitsizliğinden oluşmaktadır. Teorik olarak tüketim eşitsizliğinin gelir eşitsizliğinden, gelir eşitsizliğinin de servet eşitsizliğinden az olması beklenir. Tabii ki bu beklenti zamandan zamana, yerden yere farklılık arz edebilir.

Fırsat eşitsizliğinin eğitim, cinsiyet, kent-kır farkı gibi çeşitli kaynakları vardır. Özellikle eğitim eşitsizliği, fırsat eşitsizliğini besleyen en önemli faktördür. Kişilere eğitimde fırsat eşitliği sunarsak uzun dönemde fırsat eşitsizliği en aza indirilebilir. Ekonomik eşitsizlik veya fırsat eşitsizliğini devletlerin olabildiğince azaltması gerekir ancak şunu da belirtmek gerekir ki ekonomik eşitsizliği tamamen ortadan kaldırma düşüncesi bir ütopyadır. İnsanoğlu bunu komünizm ile gerçekleştirmeye çalışmış ancak başarısız olmuştur. Özetle gelir dağılımı eşitsizliği gibi konularda devletin politikaları eşitsizliği azaltma yönünde olmalı, tamamen ortadan kaldırma gibi bir politika izlenmemelidir.

Türkiye’de toplumsal eşitsizlik hangi düzeydedir?

Gelir dağılımı eşitsizliği veya kısaca gelir eşitsizliğini, en bilinen yöntem olan Gini Katsayısı ile hesaplaya-

biliyoruz. İtalyan bilim insanı Gini, bu yöntemi yaklaşık 110 yıl önce geliştirmiş. Hâlâ kullanılıyor olmasının nedeni, kolayca anlaşılmasıdır. Türkiye’de TÜİK, yaklaşık 15 bin hanehalkından topladığı verilere dayalı olarak yıl bazında Gini katsayısını hesaplamaktadır. TÜİK son yıllarda il bazında da Gini katsayısı verisi sunmaya başladı. Gini katsayısı (0) sıfıra yaklaştıkça gelir eşitsizliği azalmakta 1’e yaklaştıkça gelir eşitsizliği artmaktadır. Türkiye için Gini katsayı değerleri incelendiğinde, 2014-2020 döneminde Gini katsayısının 0,39-0,41 yelpazesinde değiştiği görülmektedir. Gini katsayısı tek başına gelir dağılımı konusunda fikir vermekle beraber ek göstergeler de kullanılmaktadır. En zengin %20’lik dilimin en yoksul %20

İSA SAĞBAŞ KİMDİR?

1969 yılında Afyonkarahisar’ın Dinar ilçesinde doğdu. İlkokul ve ortaokulu Dinar’da, liseyi İzmir Maliye Okulu’nda bitirdi. 1991 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Bölümü’nden mezun oldu. 1992-1993 yıllarında Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü’nde çalıştı. YÖK burslusu olarak İngiltere’de Birmingham Üniversitesi’nde yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamladı. 2000 yılında yardımcı doçent, 2005 yılında doçent, 2011 yılında profesör olarak atandı. Güzel Sanatlar Fakültesi’nde Dekanlık (2012 Kasım-2017 Eylül) ve Afyon Kocatepe Üniversitesi Rektör Yardımcılığı (2015 Temmuz-2019 Nisan) görevlerinde bulundu. 23 Nisan 2019 tarihinde Rektör Danışmanı olarak atandı. Evli ve üç çocuk babasıdır.

’ye oranını gösteren P80/P20 oranı ve gelirden en fazla pay alan %10’un elde ettiği gelirin en az pay alan %10’un elde ettiği gelire oranı şeklinde hesaplanan P90/P10 oranı gibi. İdeal Gini katsayısı ile ilgili olarak şunu da belirtmemiz gerekir: Toplumsal refahın göstergelerinden biri olan kişi başına milli gelirin göreceli yüksek olmasının yanı sıra Gini katsayısının sürdürülebilir bir şekilde sıfıra yaklaşması ide-

aldir. Gelir eşitsizliğinin izlenmesinde Gini katsayısının yanı sıra P80/P20 oranı gibi göstergelerin de kısa ve uzun dönemde takibi ve bunların da azaltılmasına uygun kamu politikalarının geliştirilmesi gerekir.

TÜKETİM EŞİTSİZLİĞİ

Diğer bir ekonomik eşitsizlik olan tüketim eşitsizliği de önemlidir. Bir toplumda tüketim eşitsizliği, gelir ve

.....

Eşitsizlik, eşit durumda olmama hâlidir. Rousseau, insanların içinde yaşadığı bolluğun ve gösterişli yaşayışın arkasında, başkalarının yoksulluğu olduğunu söylemiştir. Toplumsal eşitsizlik, bir toplum içerisinde yaşayan insanların eşit haklara sahip olamaması ve insanlar arasında gelir, servet ve mülkiyetin eşit olmayan bir şekilde dağıtılması olarak ifade edilebilir.

.....

servet eşitsizliğinden daha fazla insanların hayatını etkilemektedir. “Yanı başında komşusu açken tok olarak geceleleyen kişi (olgun) mü'min değildir” hadisi, tüketim eşitsizliğini azaltma ile ilgili dinimizin yaklaşımıdır. TÜİK, tüketim eşitsizliği verisi sunmamaktadır. Bu konuda bazı akademik çalışmalar yapılmaktadır. Afyon Kocatepe Üniversitesi Maliye Bölümünde danışmanlığında Nurten Daşkaya doktora çalışmasında resmi veri kullanarak tüketim eşitsizliğini hesaplamıştır. Bu tezde tüketim eşitsizliği Gini katsayısı, gelir eşitsizliği Gini katsayısından daha düşük bulunmuştur. Tüketim eşitsizliği daha azdır ve bu gösterge, teorik beklentiye uygundur. Ayrıca bu doktora çalışmasında KDV oranlarında değişiklikler yapılarak tüketim eşitsizliğinin daha da azaltılabileceği konusunda simülasyonlar gerçekleştirilmiştir. Gelir eşitsizliği gibi tüketim eşitsizliğinin de takip edilmesi önemlidir. Zira bir toplumda tüketim eşitsizliğinin en aza indirilmesi, karşılaşılabilecek sosyal problemleri azaltacaktır.

SERVET EŞİTSİZLİĞİ

Gelir ve tüketim eşitsizliği kadar servet eşitsizliği de önemli bir konudur. TÜİK Servet eşitsizliği konu-

sunda herhangi bir çalışma yapmadığı gibi araştırmacılara veri de sunmamaktadır. Resmi olmayan veriler kullanılarak Türkiye için servet eşitsizliği tahminleri yapılmaktadır. Örneğin özel bir kuruluşun yaptığı çalışmaya göre, Türkiye’de 2018 yılında en varlıklı yüzde 1’in, toplam servetin %54’üne sahip olduğuna ilişkin bir tahmin yapılmıştır. Bu çalışmalarda kullanılan verilerin resmi veri olmaması nedeniyle bu tür bulguların ihtiyatlı değerlendirilmesi gerekmektedir.

Eşitliğin veya eşitsizliğin oluşmasında vergilemenin rolü nedir?

Eşitsizlikle mücadele çok boyutludur. Yüksek gelir grubu ile düşük gelir grubu arasındaki gelir makasının azaltılmasında diğer kamu politikalarının yanı sıra vergi politikaları da kullanılabilir. Vergilerin bireylerin tüketim, üretim, tasarruf ve yatırım tercihleri ve davranışları üzerinde önemli etkisi bulunmaktadır. Yoksullara kıyasla zenginlerden daha çok vergi alınması, eşitsizliğin boyutlarını sınırlayabilir. Tüketim üzerinden alınan vergiler negatif dışsalılığı olan malların tüketimini kontrol etmek için kullanılabilir. Arthur

Cecil Pigou, 1930’lu yıllarda negatif dışsalılığı olan malların olumsuz etkilerini ortadan kaldırmada vergilerin kullanılmasını önermiştir.

Vergilemenin amaçlarından birisi adaletin sağlanmasıdır. Devletler vergi toplarken vatandaşlar arasında olabildiğince adaleti sağlamalıdır. Vergi politikasının başarılı olabilmesi için adalet oldukça önemlidir. Bir devlet vergi adaletini sağlamak için çeşitli enstrümanlardan faydalanabilmektedir. Gelir vergisi gibi dolaysız vergiler, vergilemede adaleti sağlamada teknik olarak kullanılması daha kolay vergilerdir. Artan oranlı gelir vergisi, çok kazananın çok, az kazananın az vergi almayı amaçlamaktadır. Bu politika vergilemede adaleti sağlamada

en önemli enstrümandır. Eğer vergilemede adalet sağlanmazsa mükellefler kendilerinin daha çok vergi ödediklerini düşünmeye başlayacaklardır. Bunun sonucunda ya vergiden kaçınmaya başlayacaklar ya da vergi kaçırmaya. Dolayısıyla devletlerin kamu harcamaları için ihtiyaç duydukları finansmanı sağlayabilmek için vergilemede adaletle çok dikkat etmeleri gerekmektedir. Artan oranlı gelir vergisinin yanı sıra asgari geçim indirimi, muafiyet ve istisnalar, ayırma kuramı gibi enstrümanlar, vergilemede adaleti sağlamada yardımcı olmaktadır. Bir toplumda tüm vatandaşlar ödeme güçlerine uygun vergilerini öderlerse ve vergi sistemi de buna uygun dizayn edilirse, vergi politikası gelir

eşitsizliğinin azaltılmasında olumlu bir rol üstlenir. Ancak vergi sistemi, çok kazananın çok, az kazananın az vergi almayı sağlayacak şekilde dizayn edilmezse vergileme, gelir eşitsizliğini azaltmaz, bilakis artırır. KDV ve ÖTV gibi tüketim üzerinden alınan dolaylı vergiler, teorik olarak eşitsizliği dikkate almayan vergilerdir. Çok zengin de çok yoksul da aynı malı aldıkları zaman aynı miktarda KDV öderler. Herkesten eşit oranda aldığı için KDV gibi vergilerin, gelir dağılımı dengesizliğini azaltmada bir rolü bulunmamaktadır.

Vergi adaleti ne demektir?

Bir vergi sisteminin adaletle katkısı da bulunabilmesi için durumları aynı

olan mükellefler aynı şekilde vergilenmelidir. Ödeme güçleri aynı olan mükelleflerin aynı tutarda vergi ödemesine yatay eşitlik denir. Eğer bir vergi mükellefi bir diğerinden daha yüksek bir ödeme gücüne sahipse daha fazla vergi ödemesi ise dikey eşitlik olarak kabul edilir. Dikey eşitlik az kazananın az, çok kazananın çok vergi alınmasını gerektirir. Bir vergi sistemi hem yatay eşitliği hem de dikey eşitliği sağlayabiliyorsa vergi adaleti sağlanmış kabul edilir. Eşitlik ile adalet, günlük dilde aynı anlamda kullanılabilmektedir. Ancak farklı olanlara eşit davranmak adaleti sağlamaz. Diğer bir anlatımla, eşitliği sağlamak adaleti sağlamayabilir. Örneğin, vergilemede dikey eşitliği sağlamak için

farklı ödeme gücü olanlara eşit davranılmaması gerekir. Tüketim vergileri objektif ve düz oranlı, gelir vergileri ise subjektif ve artan oranlı vergilerdir. Gelir vergilerinin en önemli avantajı vergi adaleti açısındandır. Örneğin dezavantajlı kişilere düşük oranlarda vergi oranları uygulanabilmesine imkân vermektedir. Teorik olarak gelir vergisi hem artan oranlı olması hem de gelir üzerinden alınması nedeniyle gelire karşı esnek bir vergidir. KDV ve ÖTV, sabit oranlı olması nedeniyle esnekliği düşük vergilerdir.

Vergi adaletinin sağlanması için hangi ilkelerin gözetilmesi gerekir?

Vergi adaletinin sağlanabilmesi için eşit miktarda ödeme gücü olanlardan aynı miktarda vergi veya bir başka ifadeyle ödeme gücü fazla olanlardan fazla, az olanlardan az vergi alınması gerekir. Kısaca vergilemede yatay ve dikey eşitliğin sağlanması gerekir. Gelir vergisi gibi vergilerde artan oranlılığı uygulamak mümkündür. Artan oranlı verginin amacı çok kazananın daha fazla vergi alınmasını sağlamaktır. Bunun göstergeleri, ortalama vergi oranı ve marjinal vergi oranıdır. Eğer daha fazla ödeme gücü olanın ortalama vergi oranı daha yüksekse, bu durum dikey vergi eşitliğinin göstergesidir ki böylesi bir uygulama, fakir ile zengin arasındaki makasın daraltılmasını sağlar. Gelir vergisinde artan oranlılık, vergi adaleti için tek başına yeterli bir yöntem değildir. Bunun için vergi sisteminde vergilemede adaleti sağlamaya yönelik olarak başka enstrümanlar da

.....
İdeal Gini katsayısı ile ilgili olarak şunu da belirtmemiz gerekir: Toplumsal refahın göstergelerinden biri olan kişi başına milli gelirin görece yüksek olmasının yanı sıra Gini katsayısının sürdürülebilir bir şekilde sifıra yaklaşması idealdir. Gelir eşitsizliğinin izlenmesinde Gini katsayısının yanı sıra P80/P20 oranı gibi göstergelerin de kısa ve uzun dönemde takibi ve bunların da azaltılmasına uygun kamu politikalarının geliştirilmesi gerekir.

kullanılmaktadır. Bunlar asgari geçim indirimi, ayırma kuramı ve muafiyet ve istisnaların kullanılmasıdır. KDV ve ÖTV gibi vergilerde artan oranlılığı uygulamak mümkün değildir. ÖTV’de petrol üzerinden alınan vergilerde herhangi bir oran farklılığı düşük gelirli için uygulanmamakta, ancak mazot ve gübre desteği gibi sübvansiyonlarla çiftçiler lehine eşitsizlik azaltılmaktadır. KDV gibi vergilerde düşük gelirli ailelerin bütçelerinde daha fazla payı olan zorunlu tüketim maddelerinin KDV oranının en düşük seviyede olması, vergilemede adaleti sağlamaya olumlu bir katkı sunacaktır. Bunun için ülkemizde de bu amaca yönelik düzenlemelerin yapıldığını görmekteyiz. Vergi, bir maliyet unsuru olduğu için fiyata yansıtılmaktadır. Kişiler vergi nedeniyle

fiyatı yüksek malları almaktan kaçınabilir ve kayıt dışı ekonomiye yönelebilir. Dolayısıyla hem dolaysız hem de dolaylı vergilerde, vergilemede adaleti sağlamaya yönelik politikaların, kişileri kayıt dışı ekonomiye yönelmelerini engelleyecek şekilde dizayn edilmesi çok önemlidir.

Vergi adaleti ile büyüme hedefi arasında nasıl bir ilişki vardır?

Ekonomik büyüme için bir ülkede üretimin artması ve artık değer oluşması gerekmektedir. Diğer bir deyişle bir ülke tükettiğinden daha fazla üretmelidir. Üretimin olabilmesi için yatırım, yatırımın olabilmesi için de tasarrufa ihtiyaç bulunmaktadır. Vergi politikaları üretim, tüketim, tasarruf ve yatırım kararları üzerinde etkili olduğu için, bir ülkede ekonomik büyüme olabilmesi için, ekonomik kararlar üzerinde vergi politikalarının etkisinin minimum düzeyde olması gerekir. Bir taraftan ekonomik büyümeyi artırmak için minimum düzeyde vergi alınması gerekirken diğer taraftan ekonomik büyüme için olmazsa olmaz altyapı harcamalarının devlet tarafından yapılabilmesi için vergilere gerek vardır. Bundan dolayıdır ki vergi için “zaruri bir fenadır” sözü kullanılmıştır. Ekonomik büyüme ile vergi arasındaki ilişkide bir açmaz bulunmakta ve devletler, bu açmazı çözebilmek için bir taraftan seçici vergi politikası izlemekte diğer taraftan da teşvik politikaları kapsamında ülkenin gelişmekte olan bazı bölgelerinde bazı sektörler için daha az vergi almaktadır. Gelişmekte olan bölgelerin teşvik edilmesi için vergi

dışı teşvikler de devletler tarafından kullanılmaktadır.

Türkiye’de dolaylı vergilerin ağırlığı, vergi adaletini nasıl etkilemektedir?

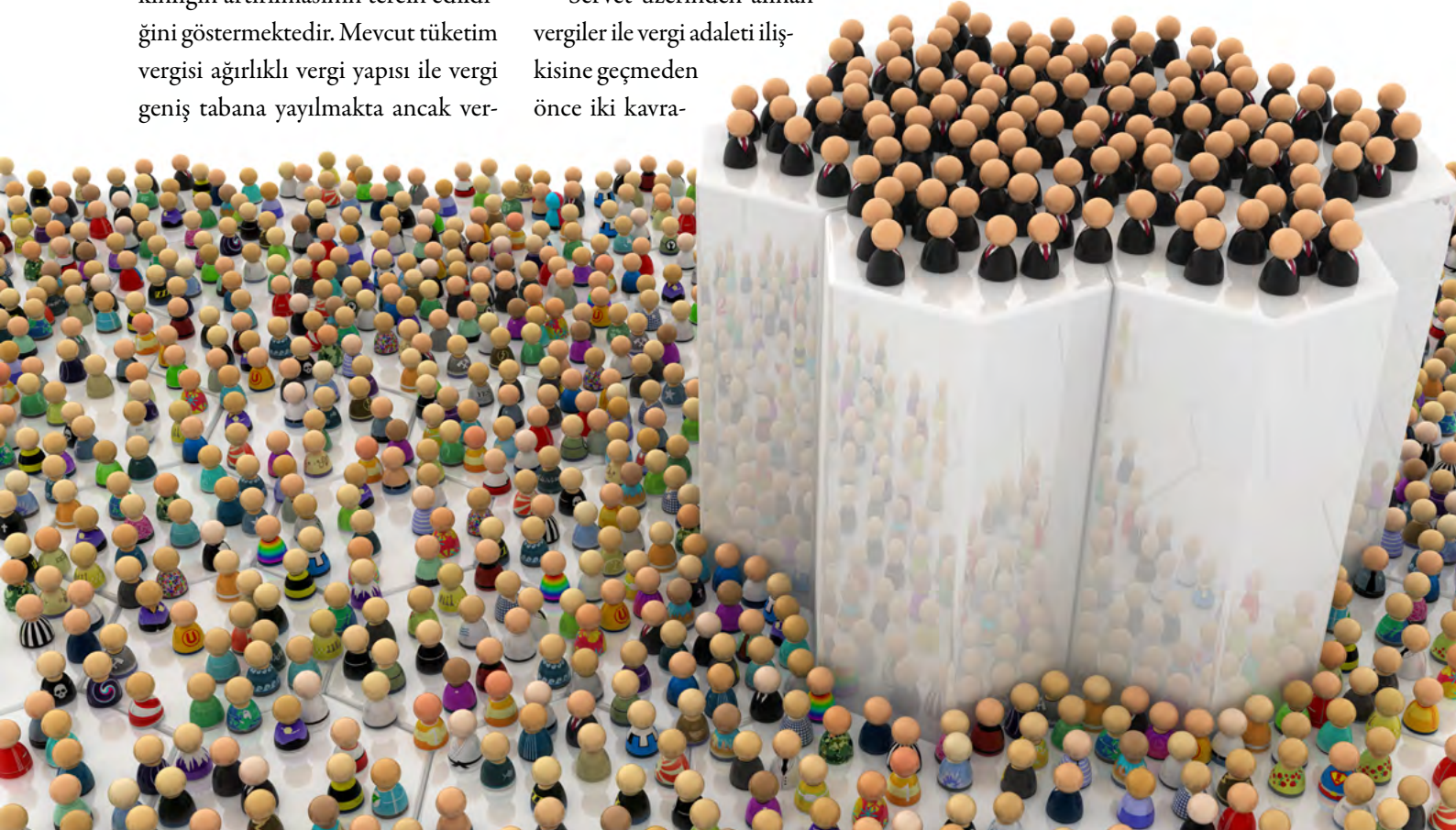
Vergi sisteminin yüzde 70’inin tüketim vergilerinden, yüzde 30’nun ise gelir üzerinden alınan vergilerden oluştuğu bir ülkede, vergilemede adaletin birincil planda olmadığı söylenebilir. Vergileme ile gelir dağılımı dengesizliği arasındaki ilişki dikkate alınacak olursa, tüketim vergisi ağırlıklı bir vergi sistemi, bir yandan vergilemede adaleti olumsuz etkilerken diğer yandan özellikle kısa dönemde gelir dağılımı dengesizliğini daha da artırmaktadır. Türkiye’de tüketim vergilerinin payının giderek artırılması, buna karşılık gelir üzerinden alınan vergilerin payının azaltılması politikası, adaletten ziyade ekonomik etkinliğin artırılmasının tercih edildiğini göstermektedir. Mevcut tüketim vergisi ağırlıklı vergi yapısı ile vergi geniş tabana yayılmakta ancak ver-

gilemede adalet ihmal edilmektedir. Ülkenin en önemli ekonomik problemi haline gelen cari işlemler açığı ile tüketim miktarı arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Daha fazla tüketim ihtiyacı yerli üretimle karşılanamadığı için talep yurt dışı kaynaklardan giderilmektedir. Tüketim vergileri bir miktar da olsa tüketimi azaltıcı etkiye sahiptir, zira vergi, fiyat içinde gizlidir. Selektif tüketim vergisi politikaları ve KDV ve ÖTV’de yoksul kesimin görece fazla tükettiği mallardan daha az oranda vergi alınması ile tüketim eşitsizliği azaltılabilir. Tüketim eşitsizliğinin azaltılması, dolaylı olarak gelir eşitsizliğinin azaltılmasına yardımcı olacaktır.

Servet yerine harcama üzerinden alınan vergilerin fazlalığı, vergi adaletini etkilemekte midir?

Servet üzerinden alınan vergiler ile vergi adaleti ilişkisine geçmeden önce iki kavra-

mı açıklamamız gerekmektedir: gerçekleşmiş kazanç ve gerçekleşmemiş kazanç. Kazançlar gerçekleşmiş ve gerçekleşmemiş olarak ikiye ayrılabilir. Gerçekleşmiş kazanç ile kişinin elde ettiği ve nakde dönüştürdüğü gelir ifade edilmektedir. Gerçekleşmemiş kazanç ise kişi için tahakkuk etmiş ancak nakde dönüşmemiş, kişinin cebine veya kasasına girmemiş gelirdir. Bir kişinin sahip olduğu evin değeri artarsa bu evi satıp parasını aldığı zaman kişinin elde ettiği bu kazanç, gerçekleşmiş kazançtır. Kişinin evinin değeri artmasına rağmen bu evi satmadığı müddetçe değer artışı bir gerçekleşmemiş kazançtır. Gerçekleşmemiş kazançlar, kişinin cebine girmediği için gelir vergisi sistemlerince vergilendirilmesi mümkün değildir. Gerçekleşmemiş kazançlar nedeniyle servetin vergilendirilmesi pratikte devlet için çok verimli değil-

dir. Bu nedenle servet üzerinden alınan vergilerin toplam vergiler içinde payı oldukça düşük kalmaktadır. Bu sadece Türkiye'ye has bir durum değil, gelişmiş ülkelerde de benzer bir yapı bulunmaktadır. Serveti elinde bulunduran kesimlerin vergilendirilmesine yönelik yapılan reformlar çoğunlukla başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Örneğin 1993 yılında ABD'de yatları vergilendirmeye yönelik çıkartılan bir vergi var. Bu vergi yat kullananların değil yat üreticilerinin üzerinde kaldığı için, yani beklenen amaç gerçekleşmediği için bir müddet sonra vergi yürürlükten kaldırılmıştır. Servet dağılımındaki eşitsizlik, gelir ve tüketim göre daha fazladır. Servetin nasıl bir şekilde vergilendirilerek servet sahipleri ile serveti olmayanlar arasındaki eşitsizliğin azaltılacağı meselesi yıllardır gündemdedir. Servet üzerinden alınacak vergilerle servet dağılımındaki eşitsizliğin azaltılması umut edilmektedir ancak gerçekleşmemiş kazançlar servet vergilerinin meşruiyetini tartışmalı hale getirmektedir. Zira servetin değer artışı ile kişilerin elde ettiği rant, servet satılmadığı müddetçe realize edilmemektedir. Fransız Ekonomist Thomas Piketty 2013 yılında yayınladığı "21. Yüzyılda Sermaye" kitabında servet eşitsizliği konusunu çok detaylı bir şekilde ele

almıştır. Fransa dahil olmak üzere birçok gelişmiş ülkede servet eşitsizliği son yıllarda oldukça artmış ve tartışılır hale gelmiştir. Piketty, servet eşitsizliğine çözüm olarak küresel bazda uygulanacak artan oranlı bir servet vergisi alınmasını önermektedir. Piketty'nin fikirleri servet eşitsizliği konusunda farkındalık oluşturmuştur.

Vergi afları, vergi adaletinde nereye düşmektedir? Bu afların vergi adaleti açısından artı ve eksileri nelerdir?

Türkiye'de 1924'ten 2019'a kadar 95 yılda 30'dan fazla vergi affı çıkarılmış veya bu dönemde ortalama 3 yılda bir vergi affına gidilmiştir. Özellikle 1980 sonrası dönemde vergi aflarının çok daha arttığını görmekteyiz. Artan bütçe açıklarının karşılanabilmesi için hükümetler sık sık vergi affına gitmektedir. Zamanında vergisini ödeyen mükellefler vergi aflarından zarar görmektedir. Devlet vergi afları ile vergisini ödeyemeyen mükelleflerden eksik de olsa vergilerini tahsil etmeye çalışmaktadır. Kamu tercihi teorisi kapsamında değerlendirilecek olursa vergi aflarında devletin yapmaya çalıştığı, fayda maksimizasyonudur. Covid-19 salgını gibi olağanüstü dönemler haricinde vergi aflarına gidilmesi, mükelleflerin devlete

güvenini azaltmaktadır. İçinde bulunduğumuz süreçte tüm dünyayı etkisi altına alan salgın hastalık ekonomide üretimi ciddi anlamda daraltmıştır. Seçim öncesi yapılan politik vergi aflarının, mükelleflerin vergiye uyumu ve dolayısıyla vergi adaleti üzerinde olumsuz etkisi bulunmaktadır.

Vergi adaleti bakımından kayıt dışı ekonominin varlığı ne anlama gelmektedir?

Kayıt dışı ekonomi, devletin gözleminden kaçan ve katma değer yaratan ekonomik faaliyetlerin tümüdür. Kayıt dışı ekonomi, adı üstünde kayıt dışı olduğu için, üretim veya satış yapan kişi veya firmalar vergilerini de ödememektedir. Kayıt içinde devlete zamanında vergisini ödeyen mükellefler ile vergisini ödemeyen kayıt dışı çalışan mükellefler arasında açık bir şekilde maliyet farkı bulunmaktadır. Çünkü vergi, firmaların maliyetlerini artırmaktadır. Kayıt dışı firmaların vergi kaçırdıkları aşıkardır ve son yıllarda vergi kaçırma insan hakları ihlali olarak gören akademik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Kayıt dışı ekonomi, vergilemede adaleti sağlamada en önemli engellerden biridir. Bu nedenle son yıllarda Maliye Bakanlığı kayıt dışı ekonomiyle mücadele kapsamında programlar yürütmektedir. Kayıt dışı ekonominin küresel bir yönü de bulunmaktadır. Vergi cennetleri olarak bilinen ülkelerde merkezleri olan küresel firmalar -ki bunların çoğunluğu bilişim alanında faaliyette bulunmaktadır- neredeyse hiç vergi ödememektedir. OECD gibi uluslararası kuruluşlar, vergi cennetle-

.....

Eşitlik ile adalet, günlük dilde aynı anlamda kullanılabilir. Ancak farklı olanlara eşit davranmak adaleti sağlamaz. Diğer bir anlatımla, eşitliği sağlamak adaleti sağlamayabilir. Örneğin, vergilemede dikey eşitliği sağlamak için farklı ödeme gücü olanlara eşit davranılmaması gerekir.

.....

rinin vergi adaleti üzerindeki olumsuz etkilerini azaltabilmek için mücadele etmektedir.

Türkiye’de vergi adaletinin gelişmeye açık yönleri nelerdir?

Yukarıda bahsettiğimiz gibi her ülkenin vergi politikası kendi ekonomik problemlerine uygun dizayn edilmelidir. Yine vergi, ekonomik aktivitelerden elde edildiği için ülkenin ve küresel dünyanın içinde bulunduğu ekonomik koşullardan etkilenmektedir. Ülkemizin en önemli ekonomik problemlerinden birisi cari işlemler açığıdır. Tüketimimiz üretimimizden daha fazla ve bu fazlalık, yurt dışından karşılanmaktadır. İthalatın azaltılması için zaman zaman vergi politikalarının uygulandığını görüyoruz. Bu tür vergileri ödeyenler yüksek gelir grubudur ve gelir eşitsizliğini azaltmaktadır. İronik bir şekilde gelir eşitsizliğini azaltacak bu tür politikalara yoksul kesim olumsuz tepki vermektedir. Geçen yüzyılda meydana gelen iki dünya savaşı, dünya ekonomisini çok olumsuz etkilemişti. İçinde bulunduğumuz ve devam eden salgın hastalığın ekonomi üzerinde oluşturduğu tahribat ile iki dünya savaşının verdiği zararın benzer olduğuna yönelik iddialar, akademik çalışmalarda yer almaya başladı. Vergileme, vergi politikası ve adalet konusunu bu gerçekleri göz önünde bulundurarak ele almak ve incelemek daha doğru yorumlar yapmamızı sağlayacaktır. Bölüşümü ve eşitsizliği ele almak, ekonomik büyümeden sonra olmalıdır. Zira ekonomik büyüme yoksa bölüşülecek pasta ya hiç yoktur ya da çok

küçüktür. Almanya, 2. Dünya Savaşı’nda yenilmiş ve galip devletler tarafından paylaşılmıştı. Nazi döneminin ardından dünya savaşının getirdiği ağır maliyetler ekonomiyi mahvetmişti. Hayatta kalabilmek için çok uzaklara gidip eski elbiselerini gıda ile takas eden aileler vardı. ABD’nin payına düşen bölgede Ludwig Erhard, ekonomi yönetiminin başına getirildi. Erhard, sırasıyla para birimini değiştirerek para arzını kısıt, Hitler’in başlattığı fiyat kontrollerini ve karne uygulamasını kaldırdı, kurumlar vergisi ve gelir vergisi oranlarında indirim yaptı. 1948 yılı Aralık ayındaki sanayi üretimi, 1948 yılı Temmuz ayındaki sanayi üretiminden %50 daha fazla gerçekleşti. Bu ekonomik ilerleme, “Alman Ekonomi Mucize-

si” olarak adlandırıldı. Vergi politikasının ekonomik etkinliğin önünde engel olmaması gerekir. Ekonomi büyüdüktan sonra bölüşümün hakkaniyetli olması için yoksul kesimler lehine vergi düzenlemeleri yapılmalıdır. KDV ve ÖTV gibi tüketim vergilerinde yoksul kesimin bütçelerinde en fazla paya sahip mal ve hizmetler daha düşük oranda vergilendirilmelidir. Son söz, demokratik bir ülkede halktan hangi vergilerin, hangi oranlarla alınacağına halk temsilcileri aracılığıyla karar verilmektedir. Bir ülkede uygulanan ekonomik büyüme politikası, kayıt dışı ekonomi ile mücadele politikası ve bunların vergilemede adalet politikası ile ilişkisi halkın kendi tercihinin bir sonucudur.

Bursa Uludağ Üniversitesi'ne akademik ziyaret

BURSA Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Bilal Kemikli makamında ziyaret edildi. Yapılan görüşmede, derneğimizin faaliyetleri hakkında detaylı bilgilendirme yapılarak yayınlarımızdan örnekler takdim edildi. Farklı çalışma alanları iş ahlakı ekseninde değerlendirildi. Birlikte yapılabilecek çalışmalarla ilgili karşılıklı fikir alışverişinde bulunuldu.

İGİAD Başkanı Ayhan Karahan, Eğitim ve Araştırma Komisyonu Başkanı Ömer Bedrettin Çiçek, Eğitim ve Araştırma Komisyonu Üyesi Muhammet Sait Bozik ve Koordinatör Sinan Polat'ın hazır bulunduğu ziyarette, İlahiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Abdullah Karahan, İslam Felsefesi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Enver Uysal, İslam Hukuku Anabilim Dalı Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Salih Kumaş; ayrıca İş Ahlakı Dergisi Alan Editörü İktisat Fakültesi İktisat Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr.

Adem Levent makamlarında ziyaret edildi. Yapılan ziyaretlerde İGİAD'ın yaptığı çalışmalar hakkında bilgi verildi. Türkiye'deki iş ahlakı meseleleri çe-

şitli açılardan değerlendirildi. Üniversite ile ortak program ve yayın konularında işbirliklerinin yapılması temennisiyle ziyaret tamamlandı.

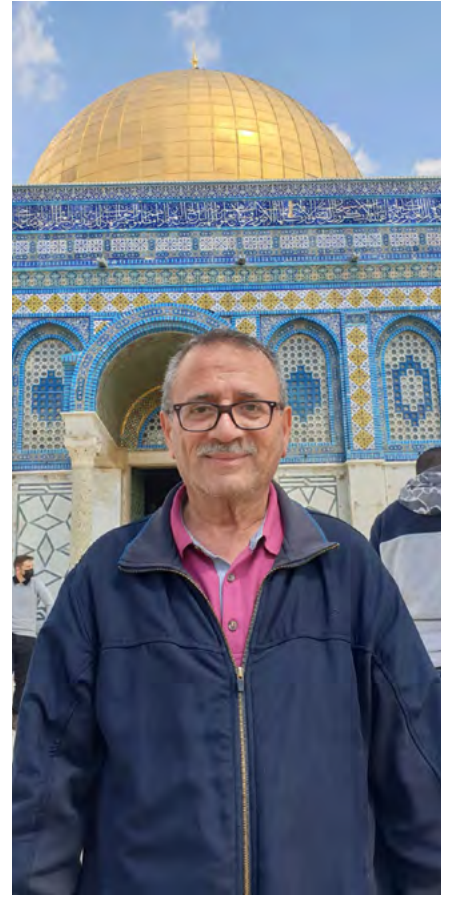
Üyelerimiz aileleriyle birlikte kahvaltıda buluştu

İGİAD üye ve aileleri, Teşkilatlanma Komisyonu tarafından 5 Eylül Pazar günü gerçekleştirilen kahvaltı organizasyonunda bir araya geldiler.

Boğaz turu eşliğinde 09.30 başlayan

kahvaltı organizasyonuna katılım oldukça fazla idi. Üyelerimizden Musa Bıçkıoğlu'nun tarihi mekanların anlatımıyla başlayan program üye sanatçımız Adem Tuzcu'nun müzik dinletisiyle devam etti.

FİLİSTİNLİ AKTİVİST MUSA HİCAZİ YOUTUBE KANALIMIZIN MİSAFİRİ OLDU

MUSA Bıçkıoğlu'nun moderatörlüğünde Kudüs'ten Filistinli Aktivist Musa Hicazi ile "Kudüs ve Mescid-i Aksa'nın Savunması" başlıklı sohbette şu konuları konuştuk:

- Kudüs'ün dünü bugünü geleceği
- Ramazan'da Kudüs'te ve Mescid-i Aksa'da yaşananlar
- Mescid-i Aksa'nın savunması İsrailin Filistin'i Kudüs'ü işgali Filistinlileri yurtlarından etmesi evlerini ellerinden alması
- Gazze'de orantısız güç kullanarak bombalarla masum sivilere vahşice katletmesi Gazze'de direnişin devam etmesi

SÖYLEŞİYİ
İZLEMEK İÇİN
KAREKODU
TARAYINIZ

GENEL İDARE KURULU ÜYELERİ KAHVALTILI TOPLANTIDA BİR ARAYA GELDİ

YILDA bir defa gerçekleşen İGİAD Genel İdare Kurulu toplantısı, 25 Ağustos Çarşamba günü dernek merkezinde gerçekleşti.

Katılımın yoğun olduğu toplantı, gündeme dair değerlendirmeler ve alınan kararlar ile sona erdi.

ÜYELERİMİZ HİDİV KASRI DOĞA YÜRÜYÜŞÜNDE BULUŞTU

ÜYELERİMİZİN birbirleriyle daha yakından tanışmalarını sağlamak amacıyla düzenlenen Hidiv Kasrı Doğa Yürüyüşü 12 Haziran Cumartesi günü gerçekleştirildi.

ÜYELERİMİZ BAYRAMLAŞMA PROGRAMINDA BİR ARAYA GELDİLER

GELENEKSEL Kurban Bayramlaşması 22 Temmuz Perşembe günü Taksim Camii'nde sabah namazının ardından İGİAD üyeleri ve yakın çevre ile yapıldı.

Üyelerimizden Musa Bıçkıoğlu'nun Taksim Camii ile ilgili misafirlere bilgiler verdiği program ikram ile birlikte sona erdi.

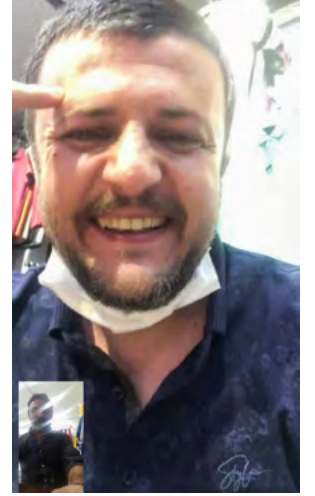

Hasan Güllük TRİOS 2023 Endüstri Merkezi

Hamit Yıldırım Mikro Tekstil

Sinan Yıldırım Mikro Tekstil

Kenan Yabanigül Sera Manyetik Bant

Ömer Koçak Koçak OSGB

ALİ HEBİP
Zedtech Dijital Paz. ve Yazılım

CÜNEYT TİĞLİ
Remax Trend

OSMAN ÖZEN
Özenler Yapı Market

MAHMUD KARAMUSTAFAOĞLU
THY Teknik

YUNUS DOĞAN
THY

İSA YILMAZ
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

NUMAN BİROL
THY Teknik

HALİL GÜLER
Hamim Mimarlık

KRİSTAL OPTİK & SAAT

Üyelerimizden Abdulnasır Vatansever Vezneciler'deki optik mağazasının bitişiğinde saat satışı için yeni bir mağaza daha açtı. Bol ve bereketli kazançlar dileriz. Adres: Şehzadebaşı Cad. No:32 Fatih

MEST HOTEL AÇILDI

Üyelerimizden Nurullah Yabancıgül yarımada'daki tarihi Mısır Çarşısı yan sokağında nostaljik boğaz ve haliç manzaralı Mest Hotel'in açılışını yaptı. Hayırlı olmasını diliyoruz. Adres: Eminönü, Rüstem Paşa Mah. Çiçek Pazarı Sok. No:22 Fatih
www.mesthotel.com

MÜSİAD'DA ASMALI DÖNEMİ

Üyelerimizden Mahmut Asmalı MÜSİAD yeni genel başkanı oldu. Kendisine yeni görevinde muvafakkiyetler dileriz.

İYİLİK, SAĞLIK, GÜZELLİK: TRIAWELL TÜKETİCİ SAĞLIK ÜRÜNLERİ

TRIAWELL
İyilik, Sağlık, Güzellik

VITAGO **VITAGO** TWELLNESS **NÓBLER**
"Her İyi Hisset"

TOHUM HOLDİNG'İN YENİ YATIRIMI: TRIAWELL

Beş farklı sektörde faaliyet gösteren yatırım grubu Tohum Holding'in son girdiği sektör gıda takviyesi oldu.

Üyelerimizden Tohum Holding'in yeni şirketi Triawell, Vitago markasıyla gıda takviyesi pazarında büyümeye devam ediyor. Şirketin TRT çocuk karakterleriyle pazara sunduğu VitagoKids markalı ürünleri, İstegelsin, TRTmarket ve e-bebek dahil olmak üzere bir çok perakende noktada satışta.

Resmi satış sitesi hepiyihssset.com'u da yayına alan Triawell, burada Vitago dışında 25 markanın da ürünlerini uygun fiyat ve kapiya teslim kolaylığı ile tüketiciye sunuyor.

PRİZMA AMBALAJ BÜYÜMEYE DEVAM EDİYOR

Prizma Ambalaj ofset baskılı kutu ve karton ambalaj sektöründe üretim kapasitesini arttırmaya ve gelişmeye devam ediyor. 2021 yılının ikinci yarısında İkitelli Organize Sanayi Bölgesi'nde 950 m² alandan 3000 m² üretim alanına geçerek, makine parkuruna eklemiş olduğu Man Roland 705 5+1 Ofset Baskı Makinesi, Bobst Kesim, Full Otomatik Sivama ve Polar Giyotin makinalarıyla üretim kapasitesini 3 kat arttırdı.

Prizma Ambalaj çeşitli müşteri portföyüyle gıdadan kozmetiğe, elektronikten tekstile birçok sektöre hizmet vermektedir. Tüm sektörlerle de hizmet verme kapasitesine sahip olan Prizma Ambalaj, çeşitli ürün yelpazesiyle müşteri taleplerine göre özel olarak üretim gerçekleştirmektedir.

www.prizmaambalaj.com

Ahmet Hilmi Boyraz'ın ardından...

KARDEŞİMİZ ve kurucu üyelerimizden merhum Ahmet Hilmi Boyraz beyefendi vefat etti.

“Muhakkak biz Allah'tan geldik ve yine Allah'a döneceğiz” ilahi hakikati tecelli etmiştir. Dünya hayatından ahiret hayatına irtihali, kendisi hakkında mübarek olsun. Allah Ahmet Hilmi Boyraz kardeşimize rahmeti, merhameti ve mağfiretiyle muamele etsin, cennetiyle mükâfatlandırınsın.

*Dünyaya gülümseyerek el sallamak,
Poyraz'larda Hilmi'ni koruyan Ahmet'lerin işi.
Ölümün olduğu bu dünyada
hiçbir şey ciddi değildir aslında.
Biliyorum yaklaşıyoruz her an...
Biliyorum oruçlu doğar insan,
Ölümün iftar sofrasına...
Hakkımız helal,
Mekânın cennet olsun.*

Hamit Yıldırım

AHMET SALİH KAHRAMAN:

Doğru bildiğini söylemekten çekinmezdi

AHMET, adaşım ve kadim dostumdu. Allah (cc), kardeşime gani gani rahmet etsin. İGİAD öncesi beraber olduğumuz ve İGİAD'ın kuruluşunu beraberce yaptığımız, kurucu üyemiz olmaktan çok öte, iyi bir dostumuzdu. İGP'de 2-3 yıl beraber çalıştık ve aynı eğitimden geçtik. Farklı yörelerin insanıydık, ben Karadenizli, o da Malatyalıydı, ama çok rahat anlaşıyor-

duk. Bu durum, belki de her iki yörenin insanının mantıklarının 1 ve 0'lar ile çalışmasından kaynaklanıyordu. Benim gibi biraz sert ama doğru bildiğini söylemekten çekinmeyen bir dostumuzdu. Özellikle İGİAD'ın kuruluşu ve isminin belirlenmesinde etik yerine ahlak kelimesinin kullanılması gerektiği konusunda aynı fikirdeydik. Her zaman doğru bildiğinden şaşmayan ve bir o kadar da samimi kardeşimize Allah rahmet etsin ve kalan biz dostlarına ve ailesine sabırlar versin.

ŞÜKRÜ ALKAN:

Ayrı bir hukukumuz vardı

AHMET Hilmi Boyraz; güzel insan, dava arkadaşımız, kıymetli abimiz, özü sözü bir mümin. İlk tanıştığımız dönemde ticari bir teşekkül içerisinde beraber olduk, daha sonra İGİAD'ın ilk oluşumunda, Platform zamanında Yönetim Kurulu'na davet ettik, kendileri de bizi kırmayıp kabul ettiler. İGİAD'ın kuruluşunda emekleri olan arkadaşlarımızdan biriydi. Allah kendisinden razı olsun, biz değerli dostumuzdan razıydık. Benimle ayrı bir hukuku vardı. İlk zamanlarda kravat takıp takmama ile başlayan tatlı takılmalar yıllarca devam etti. Her konuşmasında illa bir Malatya göndermesi yapardı. Kültürüne, geleceğine bağlıydı. Bizim için hem bir fikir hem de bir neşe kaynağıydı. Güleç yüzlü, nükteli konuşan, sözünü esirgemeyen yapısıyla bizde derin bir iz bıraktı. Rabbim ondan razı olsun, çektiklerini günahlarına kefarete kılın. Makamı cennet olsun inşallah. Onu özleyeceğiz, hayırla yad edeceğiz.

RECEP ÖZKAN:

Karakteri ve ahlakıyla bize hep örnek oldu

VEFAT haberini aldığımız değerli Ahmet Hilmi Boyraz ağabeyimiz ile tanışmamız derneğimizin kuruluşunun 1-2 yıl önceydi. Kendisiyle kuruluş öncesinde ve dernekleştikten sonra birçok programda, seyahatte ve toplantıda birlikteliğimiz oldu ve ilk dernek yönetim kurulunda 5 yıl kadar beraber çalıştık. Ahmet ağabeyimiz, Müslüman duruşu, karakteri ve ahlakıyla bize hep örnek olmuştur. Biz onun iyi bir insan ve iyi bir Müslüman olduğuna şahadet ederiz. Ahmet ağabeyimize Allah'tan rahmet, ailesine ve sevenlerine başsağlığı ve sabırlar diliyorum. Mekânı cennet, derecesi âli olsun. Koronavirüs tedavisi gören tüm hastalarımıza Rabbim acil şifalar versin.

ORHAN SAĞLAM:

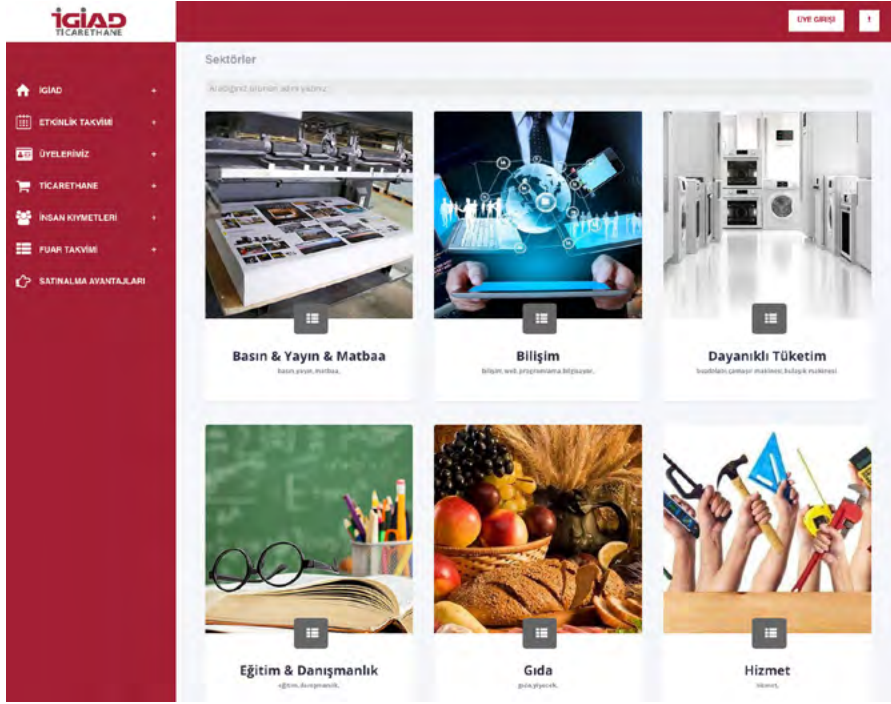
Kendisini dürüstlük timsali olarak hatırlayacağım

AHMET Hilmi Boyraz kardeşimin vefatını öğrenmekten derin bir teessür içerisindeyim. Rabbim taksiratını affetsin, rahmetini esirgemesin. Kendisi doğru, dürüst, düzgün bir insandı. Duruşu net, istikameti düzgün, karakteri sağlam biriydi. Her zaman iyiliği emredip kötülükten sakındırmaya çalışırdı. Bu yolda eğilip bükülmeden, doğru bildiğini söyler, dünyevi hesaplar içerisine girmekten hoşlanmazdı. Siyasi çalışmalarını millet yararınaydı ve çıkarıcı siyasi faaliyetlerden uzak dururdu. Her konuda eleştirel bakmasını bilir, kimseye eyvallahı olmazdı. Kendisini doğru ve dürüstlük timsali olarak hatırlayacağım. Allah mekânını cennet etsin, geride kalan ailesine, sevenlerine ve dostlarına sabır versin.

İBRAHİM ÖZKAN:

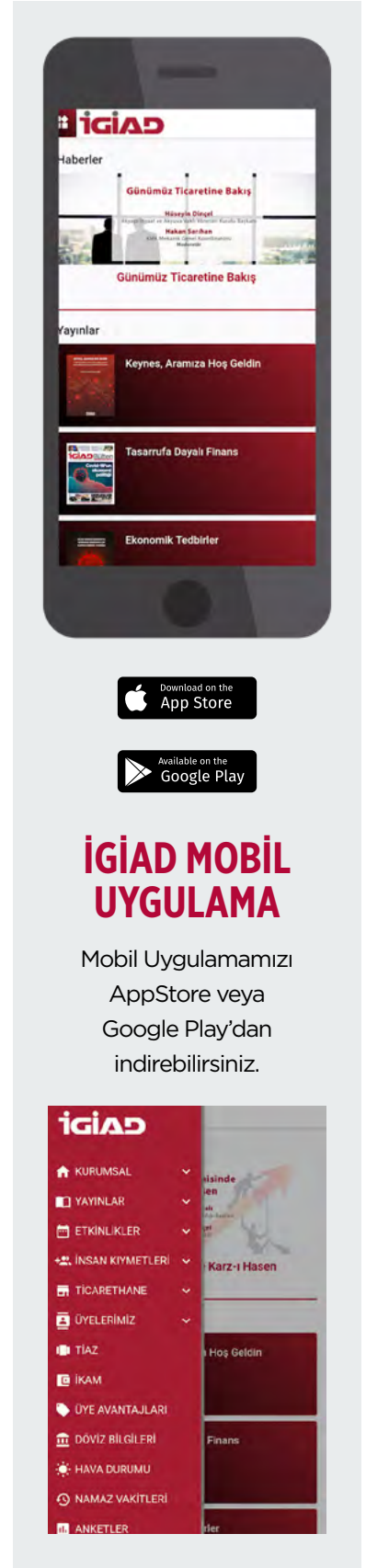
Samimi bir Müslüman, örnek bir insan idi

AHMET abiyle dört sene İGİAD yönetiminde beraber görev yaptık. Tanıdığım kadarıyla insanların yanlışlarını kırmadan yüzüne söyleyen ve gerçekten hayatının her yerinde İslami kurallardan taviz vermeyen, samimi bir Müslüman, örnek bir insan. Mevlam mekânını Peygamber efendimize komşu eylesin inşallah.

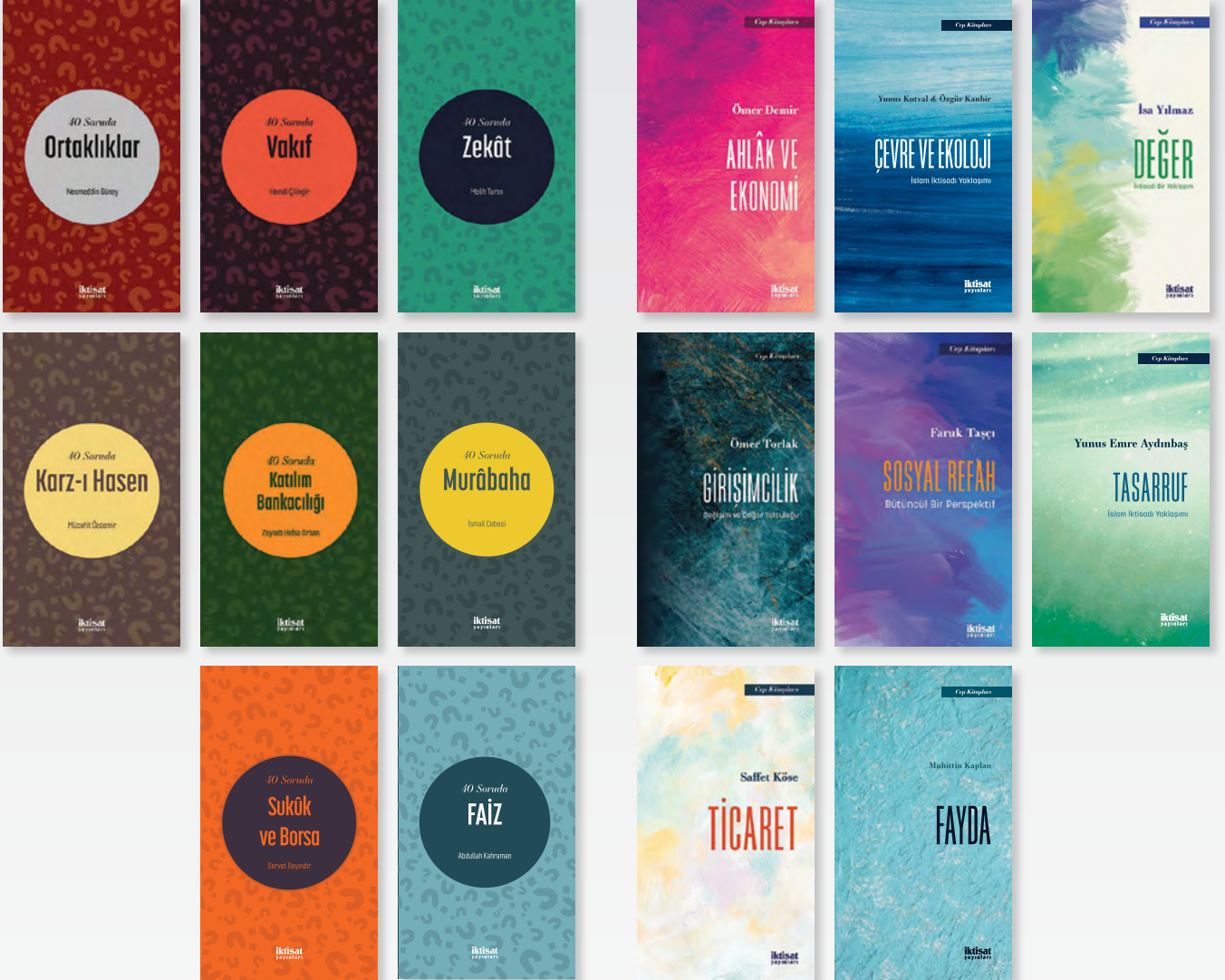

İGİAD “Ticarethane” açıldı

İŞ GELİŞTİRME Komisyonu tarafından üyelerimiz arasında ticareti geliştirmek için ticarethane adlı bir yazılım çalışması yapıldı. İGİAD’ın gerçekleştirdiği faaliyetlerin, yayınladığı eserlerin, planladığı etkinliklerin de görülebileceği, insan kıymetleri bölümünden referans olunan kişilerin özgeçmişlerinin eklenebileceği veya firmalara işgören aranabileceği, yurtiçi ve yurtdışı fuarların takip edilebileceği, firma ürünlerinin veya hizmetlerinin tanıtım ve satışının gerçekleştirebileceği ve daha birçok özelliğe sahip ticaret portalımız hayata geçmiştir. ticaret.igiad.org.tr

40 SORUDA BİLİNMESİ GEREKENLER VE CEP KİTAPLARI DİZİLERİ YENİ ESERLERLE BÜYÜMEYE DEVAM EDİYOR

İktisat
yayınları

40 Soruda Bilinmesi Gerekenler ve Cep Kitapları
dizileri İGİAD'nın desteğiyle hazırlanmıştır.

İGİAD
TÜRKİYE İKTİSADİ GİRİŞİM VE İŞ AHLAKI DERNEĞİ
TURKISH ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS ETHICS ASSOCIATION

Ailenizin Koruyucu Dostu: Vitago Ailesi

%20 indirimli alışveriş için:
hepiyihisset.com

VITAGO | **VITAGO**
KiDS

hepiyihisset.com Vitago ürünlerinin resmi satış sitesidir, güvenle alışveriş yapabilirsiniz.
İĞİAD üyelerine özel %20 sepette indirim için **igiadvitago27** kodunu kullanınız.